

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Šárka Gorylová

Příčiny současné polské emigrace

Diplomová práce

Praha 2013

Autor práce: **Šárka Gorylová**

Vedoucí práce: **PhDr. Vilém Novotný, Ph.D.**

Datum obhajoby: **2013**

Bibliografický záznam

GORYLOVÁ, Šárka. *Příčiny současné polské emigrace*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií, 2013. 76 s. Vedoucí diplomové práce PhDr. Vilém Novotný, Ph.D.

Anotace

Diplomová práce na téma „Příčiny současné polské emigrace“ se snaží zachytit hlavní aspekty, které vedou jedince polské národnosti k rozhodnutí opustit Polsko a emigrovat do zahraničí. Práce se opírá o „koncept push a pull faktorů“, se zaměřením především na push faktory, s hlavním cílem nalézt odpověď na otázku, jaké jsou příčiny tak vysokého počtu migrujících Poláků. Problematika polské migrace je v práci rozebírána ve čtyřech částech. První část je věnována migracím obecně a teoriím s nimi spojeným. Druhá část pokládá výzkumné otázky této práce, popisuje metody práce s daty a jejich analýz a vytyčuje cíl práce. V třetí části jsou zachycena polská národnostní specifika, která by mohla pomoci s pochopením souvislostí a příčin emigrace Poláků. Čtvrtá část je již věnována konkrétním jevům, které by mohly být stimulem či příčinou emigrace, tj. vytláčujícími faktory. Ačkoliv je Polsko vyspělou zemí střední Evropy, řadí se na špici pomyslného migračního žebříčku. Jedince polské národnosti, případně jedince s polskými kořeny, najdeme téměř v každé zemi na každém kontinentu, proto si tato práce klade za cíl prozkoumat tento jev a zjistit, co může být jeho hlavní příčinou.

Annotation

The master thesis on “The Causes of the Current Polish Emigration” deals with the main aspects of Poles decision to leave the country. The thesis is based on the concept of “push and pull factors” and is primarily focused on the push factors and the reason, why there is currently such high number of Poles migration out of their country. The theme of Polish migration is divided into 4 parts within the thesis. The first part describes the emigration issue and related theories in general. The second part sets the thesis aims by posing hypothesis to prove, describing the working methods with data and analyzing them. In the third part, the Polish nation particularities are described to help with understanding the context and root causes of

the exodus. The fourth part deals with the actual examples of emigration and the incentives, which could be the causes of emigration. Although Poland is a developed Central European country, it is currently ranking high on the Europe's emigration top list. The individuals of Polish nationality as well as of the ones with Polish ancestors can be nowadays found in almost every European country. That is why the main thesis aim is to examine in detail and find the root causes of the Polish emigration.

Klíčová slova

Migrace, Polsko, příčiny emigrace, migrační vlny, ekonomická situace, nezaměstnanost

Keywords

Migration, Poland, the causes of emigration, migration waves, the economic situation, unemployment

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v repozitáři Univerzity Karlovy a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem.

V Praze dne 17. května 2013

Šárka Gorylová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala především mému vedoucímu diplomové práce Ph.Dr. Vilému Novotnému, PhD. za odborné vedení mé diplomové práce, za jeho laskavý přístup, cenné rady a připomínky při psaní mé diplomové práce.

Také bych ráda poděkovala všem, kteří mě při psaní této práce podporovali.

Obsah

Obsah	7
Úvod.....	1
1. Teoretická část	4
1.1. Migrace	4
1.2. Teoretické přístupy.....	6
1.2.1. Teorie světového systému.....	7
1.2.2. Teorie duálního trhu práce.....	8
1.2.3. Neoklasická teorie.....	8
1.2.4. Teorie kumulativní příčiny	8
1.2.5. Teorie sítí	9
1.2.6. Koncept push a pull faktorů.....	10
2. Otázky, metody, cíle	12
2.1. Otázky	12
2.2. Metody	12
2.2.1. Metody sběru dat	12
2.2.2. Popis dat.....	13
2.2.3. Metody analýzy dat.....	13
2.3. Cíle	14
3. Deskriptivní část	15
3.1. Politický kontext emigrace.....	15
3.2. Migrační vlny	17
3.3. Polsko a Evropská unie	24
3.4. Emigrace Poláků	27
4. Analytická část.....	39
4.1. Hospodářství v Polsku.....	39
4.2. Nezaměstnanost.....	43
4.3. Vojvodství	46
4.4. Zemědělství v Polsku	58
5. Závěr	64
Literatura.....	67
Přílohy.....	70

Úvod

Vstup do Evropského společenství nebyl prvotním stimulem pro občany daných států, aby začali migrovat a usazovat se v jiných zemích. Lidé migrovali od pradávna, ale přistoupení do Evropské unie, a výhody s ním spojené, několikanásobně počet migrujících zvýšilo.

Volný pohyb osob je jednou ze čtyř základních svobod Jednotného vnitřního trhu Evropské unie.¹ Tento pohyb osob je označen jako volný, zejména díky odstraňování právních nebo jiných praktických překážek, které by mohly jedinci bránit v přesunu do jiného členského státu, ať už za účelem podnikání, studia, za prací či turistikou. Na volný pohyb mají nárok všichni občané unijních států včetně občanů zemí Evropského hospodářského prostoru. Jednotný vnitřní trh, a zejména volný pohyb osob, byl původně zaměřen na pracovníky. Tato svoboda umožňuje osobám, které se přesunují na území jiného státu za účelem práce, včetně jejich rodinných příslušníků, stejný přístup na trh práce jakéhokoliv členského státu jako vlastní občané tohoto státu. Stejně podmínky mají také, co se týče samotného hledání práce, využívání veřejných služeb zaměstnanosti či nakládání při odměňování nebo propouštění.²

Této možnosti na volný pohyb v rámci Evropské unie využilo mnoho občanů zemí, které do Evropské unie přistoupily. Ve většině případů se jedná o migraci z východoevropských zemí do států západní, popř. severozápadní Evropy. Zvýšený počet migrujících osob byl zaznamenán zejména po rozšíření EU v roce 2004 a 2007.³

Ve své diplomové práci bych se chtěla zaměřit na Polsko a polskou emigraci. Polsko se řadí na špici pomyslného migračního žebříčku - Poláci jsou na čtvrtém místě, hned za Číňany, Němci a Italy, co se týče velikosti etnických společenství s bydlištěm mimo území svého státu (Příloha č. 1). Odhaduje se, že ve světě žije

¹ Jednotný vnitřní trh je založen na principu čtyř základních svobod – volný pohyb osob, zboží, kapitálu a služeb.

² Citováno z: Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Volný pohyb osob*. [online]. aktualizováno květen 2009. [cit. 2010-08-22]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/1280>

³ Citováno z: Evropská komise. *Příležitost a výzva. Migrace v Evropské unii*. [online]. květen 2009. [cit. 2010-08-25]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/publications/booklets/move/81/cs.pdf>

kolem 25 mil. osob mající polský rodokmen.⁴ Polsko se vyznačuje vysokou emigrací, ve srovnání s jinými evropskými zeměmi opouštějí Poláci svou zemi v mnohem větším počtu než příslušníci jiných států svou zemi. Podle odhadů z roku 2008 se počet Poláků žijících dlouhodobě mimo území Polska pohybuje okolo 2 210 tisíc.⁵ I přes existenci různorodých zdrojů, jak už administrativních, tak statistických, přesný rozměr polské emigrace se dá změřit jen velmi obtížně. Polské ministerstvo práce uvádí číslo 600 000 emigrantů, opozice i odborníci na dané téma jsou realističtější a kloní se spíše k číslu 2 mil. emigrantů. Ať už se však jedná o jakékoliv číslo, je dost vysoké na to, aby bylo znepokojující a opravňovalo ke zvýšenému zájmu. V této souvislosti se často používají termíny jako „masivní migrace“ nebo „největší vystěhovalecká vlna v Evropě“. Pojem „masivní migrace“ odkazuje na události a na následnou vystěhovaleckou vlnu z řad politických, kulturních a akademických elit v 19. století a označení „největší vystěhovalecká vlna v Evropě“ demonstruje, že současná situace je považována za mnohem závažnější než emigrační vlna v 80. letech 20. století.⁶ Ve své diplomové práci bych se chtěla zaměřit na příčiny tak vysokého počtu migrujících Poláků.

Polskou komunitu je dnes možné nalézt téměř v každé zemi na každém kontinentu. Existují polské čtvrti, polské obchody, kde se prodávají typicky polské potravinářské produkty. Poláci se v cizině organizovaně skupují, pořádají kulturní akce pro svou komunitu, navzájem si vypomáhají. Vycestovávají také jiné národy, ale v současné společnosti, myšleno v české společnosti, se nejvíce hovoří o početných skupinách osob polské národnosti. Ve své práci bych se chtěla pokusit zodpovědět na otázku, proč právě osoby polské národnosti v tak hojném počtu opouštějí svou rodnou zemi, na rozdíl od ostatních národností. Toto téma je dle mého názoru aktuální a velice zajímavé. Polsko nepatří mezi země třetího světa, je to rozvinutá země s bohatou historií a otázka příčiny současné polské emigrace dle

⁴ Citováno z: BURSZTA, Wojciech., SERWAŃSKI, Jacek. *Migracja-Europa-Polska*. Poznań : Zakład Badań Narodowościowych PAN, 2003. ISBN 83-85376-11-9.

⁵ Čerpáno z: NOWAK, L. Główny urząd statystyczny. *Informacja o kierunkach i rozmiarach emigracji z Polski w latach 2004-2008*. [online]. srpen 2009. [cit. 2010-09-06]. Dostupné z: http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_lud_infor_o_rozm_i_kierunk_emigra_z_polski_w_latach_2004_2008.pdf

⁶ Citováno z: CIBOR, K. *Pustá země? Politizace emigrace z Polska*. [online]. [cit. 2010-09-07]. Dostupné z: http://aa.ecn.cz/img_upload/224c0704b7b7746e8a07df9a8b20c098/KCibor_Pustazeme.pdf

mého názoru doposud nebyla plně zodpovězena. Má práce by mohla být přínosem pro všechny, kteří si kladou otázku, proč je všude po celém světě tak vysoký počet Poláků.

Na téma migrace, polská emigrace, polská menšina v zahraničí a na další podobná témata bylo napsáno mnoho článků, studií a publikací, ale bohužel v mnou nalezených materiálech nebyly tématem příčiny, obzvláště příčiny současné. Jelikož se v této práci chci věnovat příčinám současné polské emigrace, je proto patrné, že bude velmi obtížné nalézt publikace, které by se věnovaly současnému stavu situace. Většina publikací a studií se věnuje otázkám, jak polská komunita ve světě funguje, jaké povolání občané polské národnosti v cizině vykonávají, jakým způsobem probíhá asimilace, jaká je jejich životní úroveň.

Má práce je rozdělená do několika částí. Na začátku bych se ráda věnovala migraci obecně a teoriím migrace. Pokusím se zde nastínit, jak je k migracím a migračním teoriím nahlíženo z vědeckého hlediska a krátce opíšu několik teorií, které jsou pro mnou zvolené téma relevantní. V další části bych se chtěla již konkrétně zaměřit za mnou zvolené téma a položit si cíl, ke kterému by tato práce měla dospět. Vytýčím si také několik výzkumných otázek, na které bych prostřednictvím této práce chtěla nalézt odpovědi a tak se dostat k cíli tohoto bádání. Nakonec se budu také stručně zabývat metodologií. Nastíním, jakým způsobem budu data hledat a jak s nimi poté naložím, tj. kterou z metod analýzy dat použiji.

Další část je popisná. Budu zde popisovat jevy, které jsou pro Polsko na základě mnou zvoleného tématu charakteristické, a díky čemuž vlastně tato práce právě vzniká. Budu zde popisovat jaká je současná situace na emigrační scéně, kam Poláci nejčastěji emigrují, čím se živí, jaká je jejich životní úroveň v zahraničí a další aspekty, které jsou s emigrací spojeny. V této části se také nachází popis emigračních vln v historii a s tím spojená situace na politické scéně v daném období.

V poslední části se budu věnovat konkrétním jevům, které jsou dle mého názoru těmi zmíněnými „push faktory“, tedy problematické oblasti, které Polákům nedovolí žít uspokojivým životem ve své vlasti a nutí je emigrovat.

1. Teoretická část

Emigrace, jež je stěžejním bodem mé diplomové práce, je odvozena od slova migrace. V této kapitole bych ráda obecně vysvětlila pojem migrace, jak se migrace dělí, jakých může nabírat forem a jak lze na migraci nahlížet. Také se pokusím nastínit, jak k migraci přistupuje věda, a v této souvislosti se budu blíže věnovat vybraným teoriím migrace, které mají spojitost s tématem mé diplomové práce. Pokusím se definovat danou teorii a poté objasnit, proč je právě tato teorie základem mé diplomové práce.

1.1. Migrace

Migrace je odvozena od latinského slova „*migratio*“, které je dále odvozeno od slov „*migro*“, „*migrare*“, tedy stěhovat se, vystěhovat se, přesídlit. Migrace provází lidstvo od jeho počátku až po současnost. Migrace a migrování má své stálé místo ve všech obdobích v dějinách lidstva. Lidé se odjakživa přesouvají z místa na místo, proto lze migraci definovat jako „*časově více či méně ohraničený proces přesunu lidí mezi prostory určenými státními hranicemi*“.⁷ Migraci lze také označit jako stěhování se zvláštním významem. Existence státních hranic v moderním slova smyslu umožňuje vnímat jejich překračování jako významotvorný akt. Dnes je pojem migrace pevně ukotven v diskurzu politické organizace světa – mimo jiné definicí OSN, která ho pojímá jako delší než jednoroční pobyt jedince za hranicemi státu, v němž se narodil.⁸

Migrace má v dnešním pojetí mnoho forem. Může se jednat o tzv. kosmopolity, tzn. jedince, kteří tráví spoustu času na cestách, ať už se jedná o služební cesty a obchod, cestování, studium, ale může se jednat také o oběti hromadného vysídlování z důvodu politického útlaku, válečných nepokojů, hospodářské krize a hladomoru, etnických a náboženských čistek. Je potřeba na

⁷ Citováno z: Ministerstvo vnitra České republiky. *Fenomén migrace obecně*. [online]. [cit. 2010-09-20]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/azyl/migrace.html>

⁸ Citováno z: JANKŮ, K. *Moderní migrace. Stěhování se zvláštním významem*. [online]. 2006. [cit. 2010-09-20]. Dostupné z: http://aa.ecn.cz/img_upload/79a33131c9c4293e0fcef50bfa263ef/KJanku_Modernimigracestehovanisvezvlastnimvyznamem.pdf. ISSN 1214-813X.

migraci nahlížet komplexně, je to široce podmíněný proces a fenomén, který nelze chápat a studovat pouze z jednoho úhlu pohledu.⁹

Stejně jako na migraci samotnou se dá nahlížet z různých úhlů pohledů, tak i typologie migrace se může v několika detailech lišit, v závislosti na tom, dle jakých kritérií na typologii migrace nahlížíme. Řada autorů věnujících se migraci pracuje s vlastní typologií. Obecně lze typologii migrace generalizovat následujícím způsobem, dle kritéria:

1) Lokalizace

a) Mezinárodní migrace – jedná se o pohyb přes hranice jednotlivých států. V této souvislosti lze mezinárodní migraci členit také na kontinentální a mezikontinentální.

b) Vnitřní migrace – jedná se o pohyb v rámci jednoho státu, nepřekračující hranice daného státu. Vnitřní migraci lze také dělit na regionální migraci, či lokální migraci.

2) Příčiny

a) Dobrovolná migrace – jedná se o migraci, kdy jedinec na základě svého rozhodnutí, své vědomé volby opustí své původní bydliště a přesune se na jiné místo. Zde se jedná o pracovní migraci, o migraci za účelem studia, z důvodu sjednocení rodiny, atd.

b) Nedobrovolná migrace (nucená migrace) – jedná se o situaci, kdy jsou jednotlivci, ale často také skupiny obyvatelstva, ať už se jedná o skupiny větší nebo menší, z různých příčin a z důvodu působení různých negativních vlivů nuceny opustit své původní bydliště. Jedná se o utečence, vyhnance, žadatele o azyl, a jsou to většinou politické, náboženské, ekonomické a environmentální důvody, které nutí k emigraci.

3) Délka trvání

a) Krátkodobá migrace – za krátkodobou migraci se dle Mezinárodního úřadu práce považuje ta migrace, kdy osoby překračují hranice národa na dobu trvajících minimálně jeden měsíc,

⁹ Použito z: HENIG, David. *Migrace*. [online]. [cit. 2010-09-20]. Dostupné z: <http://www.caat.cz/publikace/prehledove-studie/44-prehledove-studie/149-migrace>

nikoliv však déle než jeden rok. Jedná se většinou o pracovní migraci, či migraci za účelem studia; migrující osoby nemají záměr se v cílové zemi usadit.

b) Dlouhodobá migrace – dlouhodobá migrace se vyznačuje tím, že je ve většině případů spjata s touhou migrantů usadit se v cílové zemi natrvalo. Za dlouhodobou se považuje ta migrace, která trvá déle než jeden rok. V souvislosti s dlouhodobou migrací můžeme hovořit o podtypech migrace, kterými jsou *primární* a *sekundární* migrace.

1.2. Teoretické přístupy

Migrace obyvatelstva je široce podmíněný proces, kterým se nezabývá pouze jedna vědní disciplína. Fenomén migrace se promítá v nejrůznějších oborech, nikoliv pouze v sociálních vědách. Zajímají se jím badatelé z oblasti geografie, historie, sociologie, ekonomie a v neposlední řadě také z oblasti demografie. Z důvodu tohoto interdisciplinárního charakteru migrace neexistuje nic, co by se dalo označit jako nauka o migracích či „migraciologie“, a i proto *„neexistuje a patrně ani existovat nebude, jediná všeobjímající teorie migrace prostě z důvodu nemožnosti sjednocujícího pokrytí dané komplexity, resp. výrazné typové i měřítkové diferenciací migračních procesů“* (Drbohlav, Uherek 2007, s. 127). Bylo vytvořeno několik teorií, které vznikaly nezávisle na sobě a to většinou v rámci různých vědních disciplín, bylo na ně nahlíženo z odlišných perspektiv a každá vysvětluje jiný aspekt migrace. Některé teorie se věnují migraci na makro, jiné na mikro úrovni. Na makrosociální úrovni byly poznávány a analyzovány jevy v širším společenském kontextu, to znamená jevy, zdůrazňující ekonomické, sociální a politické okolnosti, jejichž kontext vytváří prostředí, ve kterém daný jedinec-migrant pohyb realizuje. Na mikrosociální úrovni je kladen důraz na jedince, rodinu nebo domácnost a jejich chování, čili na individuální charakteristiky a aspekty migrace. Ani jeden z přístupů se však nesetkal s úspěchem.¹⁰

Mnohými odborníky z různých vědních oborů byly prováděny pokusy o syntézu již existujících dílčích teorií v jednu komplexní teorii migrace. V tomto

¹⁰ Citováno z: DRBOHLAV, D., UHEREK, Z. *Reflexe migračních teorií*. [online]. [cit. 2010-05-17]. Dostupné z: <http://web.natur.cuni.cz/ksgrrsek/illegal/clanky/Uherek-Teorie.pdf>

pokusu byl nejúspěšnější Douglas S. Massey. Massey klade důraz především na to, že všechny již existující dílčí teorie a koncepty migrace nemusí být nutně v protikladu, ba naopak se mohou vzájemně doplňovat. Massey je toho názoru, že plnohodnotná teoretická reflexe na téma migrace musí obsahovat minimálně čtyři následující aspekty:

1. Analýzu strukturálních faktorů, které nutí jedince k opuštění místa trvalého pobytu.
2. Analýzu strukturálních faktorů, které jsou zodpovědné za poptávku po práci imigrantů (faktory lákající migranty).
3. Analýzu motivací, cílů a reakcí potencionálních migrantů na dané strukturální podmínky.
4. Analýzu společenských a ekonomických struktur, které vznikají v důsledku migračních toků v zemích vysílajících a přijímajících migranty.¹¹

Jev masové migrace ze zemí ekonomicky méně rozvinutých, dle Massey'a, nejlépe vystihuje teorie světového systému. Společně s teorií duálního trhu práce a neoklasickou teorií je schopná identifikovat strukturální faktory odpovědné za poptávku po práci cizinců. Dynamiku migračních procesů nejlépe popisuje teorie kumulativní přičinnosti. Všechny výše uvedené teorie jsou relevantní pro mnou zvolené téma, avšak ve své práci budu klást důraz a nejvíce pracovat zejména s teorií push a pull faktorů a s teorií sítí.

1.2.1. Teorie světového systému

Tato teorie vychází z Wallersteinova konceptu vztahů centrum-periferie, migraci považuje za součást procesů kapitalistické akumulace, která těží z nerovnosti mezi rozvinutým centrem a zaostalou periferií. Pronikání kapitálu do periferií rozvrací jejich agrární ekonomiky a tvoří vykořeněné a k pohybu připravené námezdní pracovní síly. Zároveň nastoluje ekonomické, kulturní a politické vazby k vyspělým zemím centra. Tyto dvě skutečnosti – vykořenění a propojení –

¹¹ Citováno z: KACZMARCZYK, Paweł. *Migracje zarobkowe Polaków w dobie przemian*. Wydanie 1. Warszawa : Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2005. 360 s. ISBN 83-235-0199-8.

vysvětlují to, že příliv kapitálu je následován přílivem pracovních migrantů z periferie do centra.¹²

1.2.2. Teorie duálního trhu práce

Tato teorie říká, že ve vyspělých zemích imigrace vyvěrá z neustálé poptávky po migrační pracovní síle a že existují dva typy pracovních sektorů. První sektor je pro domácí populaci – pro kvalifikované, kteří jsou dobře placeni, mají relativní stabilitu svých postů a perspektivu růstu kariery. Druhý sektor je nebezpečný, fyzicky namáhavý, vykonávají se nekvalifikované činnosti, je špatně placený a jsou do něho najímáni zejména pracovní migranti. Tyto dva trhy práce jsou pro moderní kapitalistickou společnost charakteristické a sám způsob produkce v industriální společnosti je vlastně příčinou migrace.¹³

1.2.3. Neoklasická teorie

Na základě tohoto přístupu pojmáme migraci jako důsledek geografické nerovnováhy mezi poptávkou a nabídkou práce. Země s nízkou ekonomickou výkonností a velkým množstvím levné pracovní síly mají po ní méně poptávky než země s vysokou ekonomickou výkonností a nákladnou pracovní silou. Tento nepoměr v příjmech vede lidi k tomu, aby emigrovali ze země s nízkými příjmy do země s vysokými příjmy. Dlouhodobě by taková migrace měla docílit rovnováhy mezi dodávkou práce a vyšší mezd, avšak takového rovnovážného stavu nelze nikdy dosáhnout, neboť odchod lidí z ekonomicky méně výkonné země snižuje počty pracovních sil do té míry, že to vede postupně ke zvyšování výdělků. Na druhé straně navyšuje příliv lidí do ekonomicky vyspělé země počty pracovních sil, což tam zároveň vede ke snižování výdělků.¹⁴

1.2.4. Teorie kumulativní příčiny

Podle teorie kumulativní příčiny mění každý akt migrace společenský kontext, ve kterém se o migraci rozhoduje, a to často takovým způsobem, že další

¹² Citováno z: DRBOHLAV, D., UHEREK, Z. *Reflexe migračních teorií*. [online]. [cit. 2010-05-17]. Dostupné z: <http://web.natur.cuni.cz/ksgrrsek/illegal/clanky/Uherek-Teorie.pdf>

¹³ Citováno z: DRBOHLAV, D., UHEREK, Z. *Reflexe migračních teorií*. [online]. [cit. 2010-05-17]. Dostupné z: <http://web.natur.cuni.cz/ksgrrsek/illegal/clanky/Uherek-Teorie.pdf>

¹⁴ tamtéž

migrace se pak stává pravděpodobnější. V důsledku mezinárodní migrace nastávají změny v ekonomické, sociální i kulturní oblasti a to jak v zemi původu, tak v cílové zemi. V této souvislosti se mluví například o tzv. social labeling některých zaměstnání. Jde o to, že některé kategorie zaměstnání s vysokým zastoupením imigrantů, získají nálepkou zaměstnání nevhodného pro domácí obyvatele, což vede k další poptávce po imigrantech. Toto stigma určité profese nevychází z jeho charakteristik, ale pouze ze zastoupení imigrantů v této profesi.¹⁵

1.2.5. Teorie sítí

Koncept „sítě“ je založen na vazbách, které mohou být chápány i jako určitá forma sociálního kapitálu. Ten mohou migrující lidé využít, pokud chtějí získat relevantní informace stejně jako materiální nebo psychickou podporu. Tím je také usnadňován migrační proces a adaptace migranta na životní podmínky v cílové společnosti. Migrační sítě tedy poskytují prvotní informace o situaci v přijímající zemi lidem z vysílající země, což jim umožňuje snáze a lépe překonávat překážky v migraci i vytvářet žádoucí podmínky k životu v cílových prostorech, ať už v souvislosti s bydlením, ekonomickými aktivitami, péčí o děti nebo s pomocí sociálně slabým. Migrační sítě pomáhají překonávat pocit marginality a exkluze, ale současně mohou samy produkovat marginální a sociálně znevýhodněné skupiny. Ovlivňují nejen destinaci migrujících, ale taky jejich množství. V neposlední řadě mají vliv i na sociální skladbu migrantů. Díky pomoci, kterou poskytují již usazení krajané těm, co by chtěli migrovat ze zdrojové země, se cena a celková rizika migrace snižují a pravděpodobnost uskutečnění dalších migračních pohybů (směrem ze zdroje do dané cílové země) narůstá. Migrační sítě tak přispívají k zachování migračních toků i v době, kdy faktory způsobující ve zdrojové zemi daný pohyb již ztrácejí na významu. Krom toho, jak se cena a rizika migrace snižují, daný tok se stává méně selektivní z hlediska socioekonomických faktorů, a ze zdrojové země do cílové se tak může migrovat poměrně snadno a intenzivně. Tudíž sama existence migrační sítě se tak může stát hlavním důvodem k migraci.¹⁶

¹⁵ Citováno z: VOJTKOVÁ, M. *Teorie mezinárodní migrace*. [online]. c2005[cit. 2013-05-12]. Dostupné z: <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=253&lst=1>

¹⁶ Citováno z: FRANC, Aleš. *Soudobé poznatky a teoretické přístupy k migraci*. [online]. [cit. 2013-04-09]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/o/g/9445/SOUDOBÉ-POZNATKY-A-TEORETICKE-PRISTUPY-K-MIGRACI.html/>

1.2.6. Koncept push a pull faktorů

Jednou z nejvýznamnějších migračních koncepcí, nejen na půdě sociologie, se ukázala být ta, jež byla formulována Lee´em (1966) a je označována jako *push-pull theory*. Lee se snažil upozornit na faktory, které mají důležitou roli v procesu rozhodování o migraci. Jsou to zejména:

1. Faktory spojené s místem bydliště – obecně nazývané jako „vytlačující faktory“ – *push factors*,
2. Faktory spojené s cílovou zemí nebo oblastí, která byla vyznačena jako cíl migrace - nazývané jako „přitahující faktory“ – *pull factors*,
3. Nepřímé překážky,
4. Osobní faktory.

Tato koncepce hovoří o tom, že jedinec se rozhoduje migrovat na základě srovnání místa původu a cílové oblasti. Všechny výše uvedené faktory mají význam čistě subjektivní, mohou lákat k emigraci do dané oblasti, mohou být negativní a odrazovat od migrace, nebo mohou být neutrální. Význam těchto faktorů a jejich vnímání záleží na osobnostní charakteristice daného jedince, který se rozhoduje migrovat. Zásadní rozdíl také spočívá ve vnímání výše uvedených faktorů v místě původu a v potenciální cílové oblasti. To znamená, že migrace není pouhou reakcí na působení daných faktorů, ale spíše na jejich vnímání.

Jedinec místo svého původu obvykle velmi dobře zná, což znamená, že může být i racionálně ohodnoceno. Vyhodnocení budoucí lokality je značně komplikované z důvodu neexistence nebo nedostatku potřebných dat a informací o daném místě, tudíž je i hodnocení značně nejisté. Nelze opomenout klíčový předpoklad, jež se stal základním kamenem této koncepce. Podle Lee´a nelze učinit rozhodnutí o migraci na základě jednoduchého výpočtu „plusů a minusů“; musí existovat dostatečně silný podnět, který jedince přinutí stávající situaci změnit, aktivovat migrační mobilitu a překonat tak jistou „přirozenou laxnost“, která je jedinci blízká. Kromě toho je také nutné překonat nepřímé překážky, které v souvislosti s danou situací mohou mít nemalý nebo rozhodující význam, často znemožňující migrační mobilitu.

Ve své práci bych chtěla aplikovat teorii push a pull faktorů, se zaměřením především na push faktory, to znamená na příčiny, které polské obyvatelstvo nutí k opuštění své země. Téma mé diplomové práce zní Příčiny současné polské

emigrace, tudíž bych ráda nastínila určité aspekty, které mohou být pro jedince „vytlačující“, a na základě kterých se rozhodne svůj kraj opustit a emigruje. Tuto teorii jsem ze všech výše zmíněných zvolila za hlavní z toho důvodu, protože se snažím nalézt odpovědi a vysvětlení toho, co je pro Poláka stimulem a důvodem pro dokonání rozhodnutí emigrovat, kdežto ostatní teorie se migraci věnují až po tom, co jedinec rozhodnutí emigrovat dokoná. Tyto teorie jsou na migraci zaměřeny především ekonomicky, což už může být jedna z příčin emigrace. Já se pomocí teorie push a pull faktoru teprve pokusím příčiny emigrace nalézt.

Společně s koncepcí push a pull faktorů jde ruku v ruce teorie migračních sítí, která se v případě emigrace Poláků doplňuje s konceptem push a pull faktorů. Pro Poláky mohou být tyto sítě rovnou samostatnou příčinou pro emigraci, případně mohou sítě ovlivnit rozhodnutí, nebo pomoci se rozhodnout, zda jsou příčiny push natolik silné, aby jedinec emigroval. Na základě doposud sebraných informací se domnívám, že „polské migrační sítě“ jsou natolik silné a pevně zakořeněné, že stačí pouze slabý „push impuls“, aby se jedinec rozhodnul opustit svůj kraj a emigroval. V dalších kapitolách se pokusím nastínit, na základě čeho a proč si Poláci vybudovali tak silné migrační sítě, a také se pokusím charakterizovat faktory, které mohou být pro polský národ příčinou k emigraci.

2. Otázky, metody, cíle

Tématem mé práce jsou příčiny současné polské emigrace. Toto téma v sobě skrývá úvahu či zamyšlení se nad tím, proč se tak vysoký počet Poláků nachází mimo hranice své země. V této kapitole bych se chtěla zaměřit na otázky, na které se budu snažit nalézt ve své práci odpovědi, a také si stanovím cíle, ke kterým by měla moje práce dospět, a které by měly být odpověďmi na moje otázky.

2.1. Otázky

Před samotnou analýzou mnou zvolené problematiky je potřebné položit si několik výzkumných otázek, na které by tato práce měla přinést odpovědi. Již téma mé diplomové práce napovídá, že hlavní otázka se bude opírat o příčiny; to znamená, že práce se zaměří na aspekty, které jedince takzvaně „vytlačují“ a nutí ho opustit svou zemi

Hlavní otázka: Jaké jsou důvody Poláků pro učinění rozhodnutí emigrovat?

Další podotázky by měly také pomoci se zpracováním tohoto tématu a nalezením odpovědi na hlavní otázku. Tyto podotázky jsou zaměřené již na různá specifika, která by mohla pomoci objasnit příčiny vysoké polské emigrace.

Podotázky:

- 1) Mají na migraci vliv události na politické scéně?
- 2) Může mít historická emigrace vliv na současnou emigraci?
- 3) Má hospodářská situace v Polsku vliv na současnou emigraci?
- 4) Má na migraci vliv rozvinutost a industrializace jednotlivých vojvodství?

2.2. Metody

2.2.1. Metody sběru dat

Jako metodu sběru dat pro mou diplomovou práci použiju metodu analýzy dokumentů. Data pro mou diplomovou práci budou sbírány především v odborné literatuře a budu pracovat také s odbornými elektronickými zdroji. Díky mé znalosti

polského jazyka předpokládám, že by sběr relevantních dat pro mou diplomovou práci mohl být z pohledu validity a reliability úspěšný, jak už sběr sekundárních dat, tak primárních dat.

2.2.2. Popis dat

V práci použiji především informace získané studiem dokumentů a literatury interdisciplinárního charakteru. Bude se jednat o data z oborů, jako je historie, ekonomika, geografie, demografie, sociologie apod. Jako sekundární dokumenty budu využívat hlavně odborné publikace polských autorů k této problematice a články v odborných periodikách. Odborné publikace budu vyhledávat především v univerzitní knihovně, ve Slovanské knihovně, a také v knihovně Polského institutu. Cenným zdrojem pro mou práci bude na příklad Wielka transformacja pana Ireneusza Krzemińskiego, dále Rynek pracy w Polsce pana Mariana Nogya a Historia Polski 1914-2004 pana Wojciecha Roszkowského. Dalšími prameny budou výroční zprávy, statistické ročenky, politické programy polských stran, vládní dokumenty, statistické zprávy, demografické výzkumy, hospodářské přehledy, sociologické výzkumy, internetové zdroje apod. Zdrojem pro tato data bude především statistický úřad (Główny Urząd Statystyczny), portál ministerstva obchodu (Ministerstwo Gospodarki), portál ministerstva práce a sociálních věcí (Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej). Protože problematika emigrace je v Polsku vnímána jako významný problém, očekávám, že ve výše zmíněných pramenech bude možné dohledat postoje, které k problematice zaujímají polské instituce a polští odborníci. Tyto prameny by tak měly sloužit jako nejspolehlivější dostupný zdroj pro sekundární statistická data, se kterými budu pracovat. Za významná statistická data považuji vývoj nezaměstnanosti, počet emigrantů v jednotlivých letech, počet emigrantů v jednotlivých cílových zemích, vývoj HDP v Polsku, regionální struktura Polska. Výše uvedená statistická data považuji za stěžejní faktory, které determinují rozhodování emigrantů o opuštění vlasti.

2.2.3. Metody analýzy dat

Další použitou metodou bude metoda komparace. Má práce ve svém názvu obsahuje slovo „současná“, z toho důvodu jsem zvolila synchronní přístup, kdy bych ráda ve vymezeném časovém úseku analyzovala určité jevy, které mohou být příčinou emigrace Poláků. Budu analyzovat především takové aspekty jako vztah

Poláků k emigraci v historii, nezaměstnanost v Polsku, ekonomická situace Polska, ekonomickou rozvinutost a atraktivitu jednotlivých vojvodství apod. Srovnávací metodu jsem zvolila proto, že by měla odhalit míru vlivu uvedených faktorů na rozhodování jednotlivců pro odchod z vlasti.¹⁷

2.3. Cíle

Hlavním cílem mé práce je zjistit impulsy a důvody, proč se v současné době obyvatelé Polska rozhodnou emigrovat a usadit se v zahraničí.

Vedlejší cíl

Tato práce si také klade za cíl identifikovat národní a společenská specifika, která mohou být důsledkem toho, že Poláci v tak velké míře opouštějí svou rodnou zemi.

¹⁷ Čerpáno z: MOURALOVÁ, M., GEISLER, H. Komparativní přístupy při zkoumání veřejných politik. In: *Současné metodologické otázky veřejné politiky*. 1.vyd. Praha:Karolinum, 2011, s. 170-193. ISBN 978-80-246-1865-4.

3. Deskriptivní část

3.1. Politický kontext emigrace

Polsko bylo od konce 18. století do první světové války rozděleno mezi tři mocnosti a to Rusko, Rakousko a Prusko, což se muselo určitým způsobem podepsat na jeho vývoji a zejména na fungování nového polského státu, který vznikl roku 1918. Jistý vliv na to měly i válečné konflikty, které se Polska bezesporu také dotýkaly. Výsledkem všech událostí bylo vytvoření nestabilní politiky státu, kde měl parlament, který postupně šel k silné rozdrobenosti, převahu nad vládou. Od konce roku 1918 do května 1926 se vystříдалo 14 vlád, z nichž značná část byla úřednická nebo neparlamentní¹⁸. O ukončení parlamentní demokracie se zasloužil Józef Piłsudski a jeho kroky směřovaly dále k budování vojensko – byrokratického autoritativního režimu, který trval až do roku 1939. V letech 1944 – 1947 byl nastolen v Polsku prosovětský komunistický režim. Silná nespokojenost s komunistickým režimem vedla k vytvoření opozičního odborového hnutí Solidarita¹⁹ na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let 20. století. Hnutí dosáhlo prostřednictvím stávek toho, že přimělo vládu, která se opírala o armádu k vyjednávání. Jednání, nazývána „u kulatého stolu“, způsobila zásadní změny. 7. dubna 1989 byla parlamentem schválena tzv. dubnová novelizace Ústavy Polské lidové republiky, která měla výrazný vliv na uspořádání nejvyšších státních orgánů. Vznikla druhá komora parlamentu – Senát a Národní shromáždění, které představovalo zasedání obou komor parlamentu. Byla zrušena Státní rada jako kolektivní hlava státu a do čela se dostal prezident republiky. Všechny události rozhodly o tom, že v červnu roku 1989 došlo k polosoutěživým parlamentním volbám, které výrazně pomohly postupnému procesu přeměny celého politického systému k zastupitelské demokracii. Obě strany jednání u „kulatého stolu“ byly svým způsobem úspěšné a oběma se podařilo realizovat své požadavky²⁰. V následujících

¹⁸ Citováno z: STRMISKA, M, HLOUŠEK, V, KOPEČEK, L, CHYTILEK, R. *Politické strany moderní Evropy*. 1. vyd, Praha: Nakladatelství Portál, 2005, s. 496, ISBN 80 – 7367 – 038 – 0.

¹⁹ Celé jméno Solidarity bylo Nezávislý samosprávný odborový svaz „Solidarita“, v polštině potom Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność“.

²⁰ Citováno z: KUBÁT, M. *Vývoj a proměny státního zřízení Polska ve 20. století*. 1. vyd, Praha: Dokořán, 2006, s.133-141, ISBN 80 – 7363 – 079 – 6.

volbách zvítězila Solidarita, a proto se do čela mohla postavit vláda s prvním nekomunistickým premiérem Tadeuszem Mazowieckym. Výsledkem bylo také přechodné prosazení semidemokratického politického modelu, který ovšem vydržel pouhý rok. Roku 1990 byl zvolen prezidentem hlavní vůdce Solidarity Lech Walesa. Za doby Walesova působení bylo jeho největší snahou neustále rozšiřovat prezidentovy pravomoci. Semiprezidentský model vlády potvrdila rozsáhlá novelizace staré komunistické ústavy (tzv. Malá ústava) z října roku 1992, která nabyla účinnosti 8. prosince 1992²¹. Jednalo se o poměrně rozsáhlý Ústavní zákon, který měl platit do schválení nové ústavy. Jejím přínosem bylo to, že vytvořila mechanismus státní moci, jenž přispíval k vládní stabilitě a efektivnosti politického systému. Po Walesovi se stal prezidentem bývalý komunistka Aleksander Kwaśniewski. V dubnu roku 1997 byla parlamentem přijata a v hned v květnu referendem schválena nová ústava, která přinesla parlamentní model vlády. Je zde velmi důkladně popsán systém a funkce orgánů státní moci, kdy zákonodárnou moc vykonává parlament a výkonnou moc prezident republiky a vláda a soudní moc soudy spolu s tribunály.

Byl ustanoven dvoukomorový parlament a prezident se i nadále volil přímo podle absolutního většinového systému. Došlo však k omezení jeho kompetencí. V oblasti exekutivy nabyla hlavního významu vláda s premiérem v čele, který se také podílel na výběru ministrů. Důležité pro zajištění vládní stability bylo zakotvení institutu konstruktivního vyjádření nedůvěry²². Sejm tak může absolutní většinou poslanců vyjádřit nedůvěru vládě, ale to jen v případě, zvolí – li zároveň nového premiéra. Ve skutečnosti nebyla pozice premiéra až tak silná, což dokazuje menší stabilita jeho stranického zázemí. Důkazem toho mohou být uvedeny například vlády Jerzyho Buzka v letech 1997 – 2001 a Leszka Millera v období od roku 2001 do roku 2004. Po roce 1989 byla vláda tak nestabilní (hlavně kvůli velké roztržičnosti Sejmu), že bylo nutné nastolit určité změny. Ty nastaly již pro volby v roce 1993, které zvýhodňovaly větší politické strany zavedením silných většintvorných prvků do poměrného volebního systému. Ve volbách v roce 1997 se uplatňoval tentýž

²¹ Citováno z: STRMISKA, M, HLOUŠEK, V, KOPEČEK, L, CHYTILEK, R. *Politické strany moderní Evropy*. 1. vyd, Praha: Nakladatelství Portál, 2005, s. 496-497, ISBN 80 – 7367 – 038 – 0.

²² Citováno z: STRMISKA, M, HLOUŠEK, V, KOPEČEK, L, CHYTILEK, R. *Politické strany moderní Evropy*. 1. vyd, Praha: Nakladatelství Portál, 2005, s. 497, ISBN 80 – 7367 – 038 – 0.

volební systém. Další úpravy volebního systému byly provedeny před volbami roku 2001, kdy došlo k oslabení většintvorného účinku.

Pokud bychom chtěli výše uvedené informace shrnout, vypadala by situace v Polsku v letech 1989 - 1997 takto: V Polsku byla roku 1997 přijata nová ústava, díky které došlo k zformování parlamentního režimu. Cesta k novému režimu byla provázena institucionální nestálostí, kdy se v jedné chvíli Polsko dokonce přiblížilo polopresidencialismu. Tím bych v rámci systémového vývoje Polska vydělila několik etap: 1. normativní, ale nikoliv faktický polopresidencialismus v krátkém období prezidentství W. Jaruzelského (1989 – 1990), 2. normativní a faktický polopresidencialismus v období prezidentství L. Walesy do okamžiku přijetí tzv. Malé ústavy (1990 – 1992), 3. omezený polopresidencialismus po přijetí tzv. Malé ústavy (1992 – 1995), 4. vývoj směrem k parlamentarismu po prezidentských volbách roku 1995 (1995 – 1997), 5. parlamentarismus (od roku 1997)²³.

3.2. Migrační vlny

Výjezd ze země, emigrace, útěk, změna bydliště – tyto vyjmenované formy opuštění kraje doprovázejí polský národ od staletí. Dalo by se dokonce říci, že Poláci jsou obyvateli každé země na každém kontinentu, ve všech kulturách. V současné době se odhaduje, že počet Poláků žijících ve světě se pohybuje kolem 20 mil osob. Může to svědčit o snadné asimilaci, dobré adaptaci na nové prostředí a pravděpodobně to jsou některé z jedinečných schopností polského národa. Z praktického hlediska se však emigrace může jevit jako „hořká nutnost“, z ekonomického hlediska je pokusem o lepší život a je výjezdem za prací a živobytím nejen v době, kdy bylo Polsko vymazáno z mapy Evropy.

První emigrační vlnu polského národa v novodobém světě můžeme zaznamenat po velkých povstáních v 19. století, zejména po listopadovém povstání v roce 1831. Mezi emigranty patřila zejména šlechta, inteligence, členové vlády, politici, umělci. Později, kdy situace na zabraných územích byla neúnosná, zejména na ruském území, se k emigrantům připojili také ostatní civilisté. Tato emigrace byla

²³ Citováno z: KUBÁT, M. *Demokracie v Polsku. Politický systém Polské republiky (1989-2005)*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), ediční řada Politické systémy, 2005, 181 stran, ISBN 80-86429-46-6.

mimo jiné výrazem odporu vůči podřízenosti Polska cizím mocnostem. Emigrace se také vázala s nadějí, že cizí vlády, zejména Velké Británie a Francie, pomohou utlačovanému Polsku opět získat svou nezávislost. Svůj národ v té době opustilo kolem 20 tisíc osob a cílovou destinací byly zejména Spojené státy Americké, Kanada a Brazílie.

Na přelomu 19. a 20. století došlo k další masové emigraci, v letech 1888 – 1914 z území bývalého Polska vycestovalo přibližně 3,5 mil osob. Na rozdíl od první masové vlny emigrace nyní emigrovali především rolníci a zemědělství dělníci. Již tehdy byly zaznamenány první pokusy o sezonní migraci rolníků, která byla směřována převážně do Německa. Hlavní příčinou emigrace v té době bylo přelidnění zabraných polských území, hlavně přelidnění měst, kde pro zemědělské rolníky nebyl dostatek práce. V druhé polovině 19. století se totiž počet evropské populace zvýšil o 70%, na polském území nárůst činil 109%.²⁴

Během první světové války došlo k hlubokému propadu polské ekonomiky. Ekonomická situace v polských zemích nebyla dobrá ani před vypuknutím války, naopak byla spíše kritická, dá se tedy říci, že po první světové válce byla ekonomická situace Polska tragická. Následky první světové války, pustošení země a krádeže pocítil hlavně polský venkov. Výrazně poklesla zemědělská a průmyslová produkce, došlo k imobilizaci zahraničního obchodu, který vedly jednotlivé mocnosti zabírající Polsko, a došlo téměř k úplnému zastavení vnitřního obchodu se zbožím. Tento stav v již nezávislém Polsku vedl k další masové vlně emigrace. Lidé z venkova měli hlad. Tato migrace byla nazvána „emigrací za prací a chlebem“. V letech 1918 – 1939 opustilo zemi natrvalo 1,2 mil osob. Hlavními cíli emigrace byla Západní Evropa, zejména Francie, Belgie a Německo, dále pak Spojené Státy Americké, Brazílie a Argentina. Odhaduje se, že v současné době činí počet Poláků nebo osob polského původu v USA až 8,5 mil.

Meziválečné období v dějinách migrace polského obyvatelstva se charakterizovalo slícními nebo oslabujícími se vlnami pracovní a trvalé emigrace, a také reemigrací polských občanů. Povolná hospodářská transformace na území Polska za okupace v letech 1890-1914 spojená s liberální imigrační politikou USA

²⁴ Čerpáno z: SAKSON, Andrzej. *Migracje w XX wieku*. [online]. [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: <http://jazon.hist.uj.edu.pl/zjazd/materialy/sakson.pdf>

způsobily, že se emigrace za oceán stala masovým jevem.²⁵ Repatriace a návrat do Polska stovek tisíc válečných zajatců způsobily, že i přes významný objem emigrace, vykazovala vnější migrace v letech 1918-1925 značný přebytek. Největší vlna poválečných návratů se konala v letech 1920-1922. Americké údaje hovoří o počtu 138 000 Poláků, kteří se jako bývalí emigranti z USA vrátili do Polska. Tyto údaje se však liší od polských údajů, které hovoří, že se do Polska navrátilo pouze okolo 110 000 bývalých emigrantů z mimoevropských zemí. Pro mnohé se realita v kraji ukázala být velmi obtížná.²⁶

Z podstaty problému emigrace té doby lze směle říci, že získání nezávislosti Polska je spojeno s tradicí polské emigrace „za chlebem“. Tento jev doprovází existence diaspory v zahraničí, která dala základ migračním sítím a usnadnila další emigraci.

Za předpokladu, že v letech 1921-1939 z Polska vycestovali 1,2 mil obyvatel, procentuálně lze vyjádřit, že v tomto období se 2,8% obyvatel Polska nacházelo mimo hranice svého kraje.

V souvislosti s druhou světovou válkou a migrací můžeme hovořit o deportacích, vysídlování a okupaci. Během druhé světové války začaly nacistické úřady provádět masové deportace z území připojené k Říši. Významná část Poláků byla deportována na nucené práce do Německa, zbytek do Generálního Gouvernementu. Počet vysídlených Poláků v období let 1939-1941 činí 700-800 tisíc.²⁷

Poválečné období je časem repatriací ze SSSR a Západu. Z přibližně 2,5 mil deportovaných osob se okolo 600 tisíc osob ocitlo na znovuzískaném území Polska a zůstaly tam, až do doby, než se otočila fronta. Ze sovětské sféry okupace se navrátil zhruba stejný počet osob. V západní Evropě se nacházelo 1,3 mil. Poláků, nepočítaje vojáky. Počet civilistů v Londýně činil 50 tisíc. Byli osvobozeni lidé z Francie, Belgie, Holandska, a také z neutrálních zemí. Před Poláky vyvstalo dilema, zda se vrátit do kraje, který je okupován Sovětským svazem, nebo zda zůstat na Západě. Navzdory strachu z teroru, který v zemi převládal, se v roce 1945 asi 400 tisíc osob

²⁵ Čerpáno z: PILCH, Andrzej. *Emigracja z ziem polskich w czasach nowożytnych i najnowszych (XVIII-XX w.)*. wyd 1. Warszawa: PWN, 1984. ISBN 83-01-05070-5

²⁶ Čerpáno z: KASZKUR, Iga. *Raport "Polskie fale emigracyjne XIX i XX wieku"*. [online]. [cit. 2013-04-02]. Dostupné z: http://www.startwkariere.pl/index.php?a=emigracja_historyczne

²⁷ tamtéž

rozhodlo vrátit do Polska. V příštích dvou letech proběhla repatriace u dalších asi 400 tisíc osob.²⁸

I přes poválečné repatriace, nová vlna emigrace dále posilovala cílové země emigrace hlavně lidmi uvědomělými a vzdělanými. Jednalo se především o osoby politicky činné, budovali základny polské exilové vlády, a proto lze hovořit o emigrace inteligence. V období let 1947-1950 rozsídleno téměř 360 tisíc Poláků. Počet Poláků ve světě se v roce 1950 odhadoval na 7 mil. osob, z čehož zhruba 500 tisíc byla nová emigrace. Velká část polských emigrantů se usadila v Kanadě a Jižní Americe, především v Brazílii.

Charakter poválečné emigrace formovaly především vojenské akce, které probíhaly v Evropě, nezávislost Polska a postupující rozvoj civilizace ve světě. O emigraci v dekadě 1945-1955 je možné hovořit jako o emigraci politicko-vojenské emigraci, ale také o ekonomické emigraci v poválečném období. Lidé odcházeli za prací v zemědělství a v lesnictví. Tato emigrační vlna byla také „injekcí“ pro cílové země polských emigrantů v podobě polských odborníků a specialistů, stejně tak jako univerzitních profesorů a dalších významných osob reprezentující svá povolání. Poláci byli v té době pod psychickým tlakem, téměř všude na emigraci patřili mezi nižší sociální třídu (s několika málo výjimkami), nebo mezi vyděděnou elitu bez kraje a bez vyhlídek do budoucna. Poláci na emigraci v té době získali od nové emigrační vlny silný intelektuální, kulturní a především silný politický impuls.²⁹

Situace Polska po válce ustálila systém „lidové demokracie“. Tisíce Poláků se po válce nemohlo z politických důvodů vrátit do země, legitimní orgány polské vlády se nacházely mimo území Polska. Od prvních událostí, které vedly k průlomům, čili od osudného června 1956 v Poznani, až ke stávkujícím pracovníkům v roce 1980. V tomto období se nedá hovořit o období emigrací polské společnosti za prací, či z politických důvodů. Nedovolovala to situace vzniklá pronásledováním a stále posilujícími se represemi. Prostředí poválečné emigrace sledovalo situaci v zemi velice podezíravě, prakticky nevěřicně na možnost demokratizace Polské lidové republiky. Téměř celkově uzavřené hranice Polska v období komunismu vedly v 50. letech, ale i později, k nedostatku většího množství emigrantů do zahraničí.

²⁸ Čerpáno z: ROSZKOWSKI, Wojciech. *Historia Polski 1914-2004*. Wyd. 10. Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 2005. ISBN 83-01-14242-1

²⁹ tamtéž

Demograficky to oslabilo polskou komunitu v zahraničí, která tak neměla „lídry“ střední generace. V pozdějších letech již bylo možné navštívit rodinu v zahraničí, a v 70. letech, i když ne pro všechny, došlo k postupnému otevírání hranic.

Politická aktivita polských emigrantů slábla, situace v Evropě v podstatě nedávala žádné šance či naděje na obnovení bojů za nezávislost Polska. Zájem o politiku a Polsko ochaboval především mezi mladým pokolením polské emigrace. Zvláštní místo v politickém prostředí polské emigrace zaujímal Pařížský literární institut a redakce měsíčníku „Kultura“. V Londýně pracovala Rada národní jednoty, a činnost polské sekce radia Svobodná Evropa v Mnichově byla více zainteresovaná politikou USA.³⁰

Červen 1956, stejně jako i jiné měsíce, které se natrvalo zapsaly v pamětech krajanů, v tom také březen 1968, prosinec 1970, červen 1976 a konečně srpen 1980, jsou to historická data událostí, které byly zaplaceny krvavými boji za svobodu a nezávislost. Přes všechny poválečné zákazy, příkazy, propagandu, pronásledování a nařízení, období v letech 1976 – 1980 můžeme nazvat obdobím touhy ke změně a vzniku většího optimismu. V květnu 1976 se v Torontu uskutečnil sjezd zástupců polské komunity ve světě, který se připravoval více než tři roky v různých centrech polské emigrace. (viz Příloha č. 2) V říjnu se Karol Wojtyła stal papežem a vznikla „Solidarita“. V období let 1951 – 1980 z Polska vycestovalo asi 900 tisíc osob a na stálo se vrátilo více než 300 tisíc osob.

Celkově mezi lety 1944 – 1980 vycestovalo z Polska okolo 600 tisíc osob. Emigrace tohoto období nikdy neměla masový charakter. V přepočtu na procenta, v tomto období opustilo Polsko 1,5 % populace.

Impulesem pro novou emigrační vlnu bylo vyhlášení válečného stavu v Polsku v roce 1981 a začátkem masových výjezdů ze země bylo zrušení válečného stavu na území Polska. Charakteristickým rysem hospodářské každodennosti období válečného stavu a celých 80. let to jsou fronty, potraviny a zboží na přiděl a nedostatek téměř všech produktů v obchodech, prostoje kvůli výpadkům elektrického proudu a nedostatek materiálu. Nebylo možné kupovat na dluh, protože mnohé západní země zavedly sankce vůči Polsku. V konečném důsledku – emigrace. V 80.

³⁰ tamtéž

letech opustilo Polsko stovky tisíc lidí. Nejen z politických důvodů, ale také z pocitu ekonomické beznaděje.

Ekonomický pád měl velmi silný vliv na sociální postoje. Ve společnosti vládl pocit ohrožení základní existenčních práv, co zapříčinilo masovou emigraci v roce 1981. V období válečného stavu vláda značně omezila vydávání povolení na vycestování z Polska. V pozdějším období byly použity jakékoliv prostředky a způsoby, aby bylo možné ze země utéct. Pro většinu Poláků byla osmdesátá léta ekonomickou a existenční noční můrou. Chybělo téměř vše, co je nezbytné pro život na slušné úrovni. Všechno to působilo napětí, nespokojenost, nervozitu. Tato vlna emigrace byla pro Polsko nesmírnou ztrátou. Kraj opouštěli lidé mladí a dobře vzdělaní, kteří pro sebe neviděli žádnou šanci v zemi zničené komunismem.

Na konci existence Polské lidové republiky pobývalo v zahraničí téměř 1,1 mil. osob, jejichž předpokládané datum návratu uplynulo, a také téměř 110 tisíc legálních emigrantů, což je celkem 1,2 mi. osob.

Za vlády Mieczysława Rakowskiego v roce 1989 se stát téměř stáhnul z monitorování výjezdů ze země. Tato liberalizace se týkala především vycestování na dobu určitou, bylo obtížnější získat povolení k emigraci, než povolení k výjezdu na dovolenou. Důsledkem této politiky byla tendence k emigraci pod záminkou návštěvy příbuzných v zahraničí nebo dovolené v Itálii. Emigrace dosáhla svého vrcholu v letech 1988-1989, kdy nabrala rozměrů skutečného exodu. Představovala více než polovinu z celkového počtu emigrantů v tomto desetiletí.

Emigrovali většinou lidé ekonomicky aktivní. Obzvláště početná byla skupina ve věku 25-44 let. Tato skupina osob byla lépe vzdělaná, než je průměr v Polsku. Je obtížné měřit lidský kapitál, ale ztráta to byla jistě obrovská. V osmdesátých letech opustilo Polsko téměř 20 tisíc inženýrů a skoro 9 tisíc učitelů a vysokoškolských pedagogů. Na rozdíl od charakteristiky emigrantů v dřívějších dobách, emigrace osmdesátých let pocházela převážně z měst. Na předních příčkách se ocitla taková města, jako například Varšava nebo Vroclav. Intenzivní emigrace byla zaznamenána ve vojvodstvích, jako je například Opolské vojvodství, Katovické vojvodství nebo Gdaňské vojvodství.³¹

³¹ Čerpáno z: KASZKUR, Iga. *Raport "Polskie fale emigracyjne XIX i XX wieku"*. [online]. [cit. 2013-04-02]. Dostupné z: http://www.startwkariere.pl/index.php?a=emigracja_historyczne

Polská emigrace osmdesátých let, která nabrala masový rozměr, byla jedním z mnoha nejproblematictějších aspektů společenského života. O tom, jak důležitou roli tento aspekt odehrál, svědčí fakt, že v letech 1980-1988 z Polska vycestovalo 800 tisíc obyvatel. Odhaduje se, že do konce osmdesátých let z Polska emigroval zhruba milion obyvatel. Toto číslo je pravděpodobně podhodnoceno. V roce 1988 emigrovalo z Polska do Spolkové republiky Německo 170 tisíc osob, z toho 140 226 osob bylo klasifikováno jako osoby vysídlené a 29 023 osob jako uprchlíci. Trvale emigrovalo 200 tisíc osob. V devadesátých letech dvacátého století následovala další emigrační vlna z Polska a objevily se nové migrace ve směru východ-západ evropského kontinentu.³²

Ty osoby, které v letech 1989-2002 přijely ze zahraničí, obdržely v Polsku právo trvalého pobytu anebo se vrátily ze zahraničí po minimálně jednoletém pobytu v zahraničí. Polovina osob, které v letech 1989-2002 přijely, nebo se navrátily ze zahraničí, se nastálo usadila v jednom ze čtyř vojvodství: Mazovském vojvodství, Slezským vojvodství, Dolnoslezským vojvodství nebo Malopolským vojvodství. Nejvíce těchto osob se usadilo v Mazovském vojvodství (14 tisíc). V tomto vojvodství žije 19% všech migrantů s čistě polským občanstvím, 27% cizinců a 21% s dvojitým státním občanstvím, tj. polským a jiným. Nejvíce osob se vrátilo z Německa (15 tisíc). Tyto osoby se po migraci nejčastěji usadily ve Slezském vojvodství (18%). Velká skupina se také usídlila v Dolnoslezském vojvodství (12%) a v Mazovském a Pomořském vojvodství (po 10%). Další početnou skupinou, která přijela, nebo se navrátila do Polska, byla skupina migrantů z USA (9 tisíc). Nejvíce osob z této skupiny se usadilo ve vojvodství mazovském (22%), malopolském (17%), podkarpatském (14%) a podleském (10%). Téměř 6 tisíc osob přijelo nebo se vrátilo z Ukrajiny. 18% z nich se usadilo ve vojvodství mazovském, 13% v dolnoslezském, 11% ve slezském a 9% v lubelském vojvodství. Ostatní skupiny byly méně početné; z Ruska přišlo 3 tisíce osob, z Velké Británie, Itálie a Francie asi po 2500 osob.³³

Předpokládá se, že po roce 1989 se do Polska pravidelně vrací 1500 – 4500 osob ročně. Nejčastěji navracejícími se jsou ti, kteří opustili Polsko v osmdesátých letech, čili 30-40 letí s vyšším vzděláním. Navracejí se zpět do země děti emigrantů,

³² tamtéž

³³ Sčítání lidu, 2002

vychované a vzdělané na Západě, s diplomy z prestižních univerzit, ti, kteří by měli šanci na kariéru na Západě, ale na začátku devadesátých let se naskytlá možnost pro efektivní a rychlou kariéru právě v Polsku. Výborná znalost anglického jazyka, pravidel volného trhu a fungování velkých korporací, efektivního řízení a schopnosti obstát na konkurenčním trhu, na druhé straně znalost polského jazyka a polské mentality byla pro pobočky západních firem neocenitelným přínosem. Polsko devadesátých let bylo výzvou pro nastartování skvělé kariery.

Pokud se ohlédneme zpět, konec 19.století a celé 20.století bylo časem válek, ztrát na životech a na majetku, a obdobím totalitarismu. Bylo to také období plné masových migrací, útěků, vyhnanství a deportací, a s tím spojených lidských neštěstí a utrpení. Odhaduje se, že když v důsledku nucené migrace opustilo své bydliště 100 mil. osob na světě, v Evropě se tato nucená migrace dotkla asi 50 mil. osob. Jedno je jisté, lidé migrovali od pradávna. Polský národ měl ve své historii období velkých migrací, politických, ekonomických, často nucených migrací. Dnes, předkové těch, kteří emigrovali před desetiletími, žijí za hranicemi Polska téměř na celém světě. Největší polská komunita se nachází v USA.

Na prahu jednadvacátého století jsme opět tváří v tvář masové emigraci, tentokrát do Velké Británie, Irska a Holandska. Polský národ opět vyráží „za chlebem“, z ekonomických důvodů. Rozdíl spočívá v tom, že nyní Poláci opouštějí svobodnou a krásnou zemi, kterou nesouží války nebo politické perzekuce.³⁴

3.3. Polsko a Evropská unie

Politický převrat na konci osmdesátých a na začátku devadesátých let umožnil Polsku transformaci základního politického systému a také dal možnost provést zásadní změnu ekonomického a sociálního systému. Cílem těchto změn byla evropská integrace a v dlouhodobějším horizontu samozřejmě také členství Polska v Evropské unii. Zavedení zásad svobodného tržního hospodářství a zapojení se do západoevropských hospodářských struktur bylo považováno za nejlepší způsob, jak se vyrovnat západoevropským zemím co se týče úrovně rozvoje a také jedna z nejdůležitějších podmínek pro trvalý hospodářský růst.

³⁴ Čerpáno z: KASZKUR, Iga. *Raport "Polskie fale emigracyjne XIX i XX wieku"*. [online].[cit. 2013-04-02]. Dostupné z: http://www.startwkariere.pl/index.php?a=emigracja_historyczne

Integrace do Evropského společenství přinutila Polsko provést řadu reforem v hospodářské a sociální oblasti. V září 1988 Polská republika navázala diplomatické vztahy s Evropským hospodářským společenstvím. O rok později, přesně 19. září 1989 podepsalo Polsko dohodu s Evropským společenstvím týkající se obchodu, jakož i obchodní a hospodářské spolupráce. Teprve až 16. prosince 1991 byla uzavřena Evropská dohoda. Právě Evropská dohoda zřídila asociaci Polska s Evropským společenstvím a jejich členskými státy, zahrnuje širokou základnu pro legislativní úpravy, ekonomické a sociální reformy. Evropská dohoda konečně předpokládá to, že se v budoucnu Polsko stane členskou zemí. Jejím cílem je připravit přidruženou zemi na vstup do Evropské unie. V lednu roku 1993 polská vláda vytvořila „Program úpravy polské ekonomiky a právního systému dle požadavků Evropské dohody“³⁵. Polská republika v dubnu 1994 požádala o členství v Evropské unii, neboť pouze ve Společenství vidí možnost na realizaci dlouhodobého rozvoje země.

Prioritu a sled změn, sloužící k přizpůsobení právních předpisů kandidátských zemí evropským právním předpisům, stanovila v prosinci roku 1994 unijní „předvstupní strategie“ a také Bílá kniha ve věci úprav jednotného vnitřního trhu z roku 1995. Na základě těchto dokumentů bylo dosaženo prozatímního přizpůsobení právních předpisů, v červenci roku 1997 vláda vypracovala „Plán na úpravu právního systému dle doporučení Bílé knihy Evropské komise ve věci integrace jednotného trhu EU“³⁶. Ve stejném roce přijala vláda Národní strategii pro integraci (NSI) a později „Plán NSI“³⁷. Tyto dokumenty obsahují stěžejní body a cíle související s procesem úprav před zahájením jednání o vstupu Polska do EU, v průběhu jednání, stejně jako v počátečním období členství.

Evropská komise v červenci 1997 posoudila stanoviska členských zemí ve věci přistupujících nových kandidátských zemí a nejlépe ohodnotila Polsko a Maďarsko – jejich reformy i plnění podmínek stanovených v Kodani v roce 1993 pro přiřazení k evropskému společenství. Komise doporučila Evropské Radě zahájit jednání o přistoupení s Kyprem, Estonskem, Polskem, Slovinskem a Maďarskem.

³⁵ V originále: „Program działań dostosowujących polską gospodarkę i system prawny do wymagań Układu Europejskiego“

³⁶ V originále: „Harmonogram działań dostosowujących polski system prawny do zaleceń Białej Księgi Komisji Europejskiej w sprawie integracji z jednolitym rynkiem UE“

³⁷ V originále: „Harmonogram działań NSI“

Evropská rada v prosinci 1997 na summitu v Lucemburku ustálila rozšířenou předvstupní strategii. Díky této strategii získávají přidružené země podporu jak praktickou, tak finanční, což jim umožní lépe a rychleji provést reformy nezbytné pro členství ve Společenství. Jedním z bodů této strategie byl program „Partnerství pro Členství“³⁸, který obsahoval seznam nejdůležitějších, aktualizovaných každý rok, úprav v krátkodobém a střednědobém horizontu. Je zde popsán také pramen finanční podpory na realizaci těchto úprav. To vše díky nové formě distribuce finanční podpory, podle níž funguje také program PHARE a fondy SAPARD a ISPA. V „Partnerství pro Členství 2002-2003“ schváleným na summitu v Laekenu v prosinci 2001, kromě již známých nástrojů byly naplánovány další, tedy předvstupní fiskální dohled (namísto hodnocení střednědobých hospodářských priorit), plány rozvoje venkova a národní strategie zaměstnanosti.

Polská vláda, na základě Národního programu na přípravu Polska na členství v EU, přijatého vládou v červnu 1998, plnila úkoly plynoucí z „Partnerství“. Jedná se o plnění nejvýznamnějších bodů integrační politiky Polska, včetně těch, týkajících se připojení k jednotnému trhu Evropské Unie. Plnění těchto úkolů bylo vytyčeno na období let 1998-2002. Národní program byl považován za otevřený a každoročně byl doplňován. Od roku 2000 schéma dokumentu představuje cíle programu v oblasti práva Společenství, se zaměřením na předvstupní vyjednávání.

Na summitu Evropské unie v Berlíně v březnu 1999 byly přijaty termíny a finanční podmínky pro rozšíření Společenství o první skupinu států ucházející se o členství v EU. Nové rozpočtové možnosti předpokládaly připravenost na rozšíření Evropské unie o nové státy od roku 2002.

Každý rok Evropská komise publikuje „Pravidelné reporty“, kde posuzuje plnění kodaňských kritérií. V pravidelné zprávě z roku 2002 Evropská komise zmiňuje země, které plní daná kritéria a podle nichž by se měly ocitnout mezi skupinou států, které v roce 2002 přistoupí do Evropské unie.

31. března 1998 Polsko započalo přístupová jednání spolu s dalšími čtyřmi státy Střední Evropy, jmenovitě s Českou republikou, Estonskem, Slovinskem, Maďarskem a také s Kyprem (tzv. lucemburská skupina). V prosinci 1999 byla dokončena poziční vyjednávání. Na summitu v prosinci 1999 přijala Evropská rada

³⁸ v originále: „Partnerstwo dla Członkostwa“

dokument, který obsahoval cíle jednání a plán vyjednávání, na základě kterého měla být přístupová jednání dokončena v roce 2002. Mimo to bylo rozhodnuto o započatí vyjednávání s dalšími šesti zeměmi, a to s Bulharskem, Litvou, Lotyšskem, Maltou, Slovenskem a s Rumunskem (tzv. helsinská skupina).

Smlouva z Nice z roku 2000 definuje institucionální změny, jejichž cílem je připravit Evropskou unii na její rozšíření. Úmluva vstoupila v platnost dne 1. 2. 2003 po tom, co ji všechny členské země ratifikovaly. Další institucionální změny byly provedeny prostřednictvím mezivládní konference, na konci roku 2004.

Sejm rozhodl o zrychlené legislativní cestě v případě právních předpisů týkajících se integrace. Tento počín měl zrychlit přijetí a implementaci práva Evropské unie (*acquis communautaire*). 15. listopadu 2001 byla přijata Evropská strategie vlády Polské republiky. Schválila ona dokončení přístupových jednání v roce 2002 a přistoupení do Evropské unie v roce 2004. Přístupová jednání byla zakončena na summitu v Kodani 12. prosince 2002.

16. dubna 2003 byla v Aténách podepsaná smlouva o přistoupení, která definovala podmínky pro přistoupení Polska a dalších zemí do Evropské unie. Poté tuto smlouvu ratifikovaly všechny přistupující země, a také všechny již členské země. Ve většině zemí ratifikaci předcházelo referendum. V Polsku se referendum konalo ve dnech 7. - 8. června 2003. Volební účast činila 58,85% a pro přistoupení Polska do Evropské unie kladně hlasovalo 77,45%.

Smlouva o přistoupení je typ mezinárodní dohody uzavřené mezi patnácti členskými zeměmi a nově přistupujícími zeměmi.

Na základě rozhodnutí Rady Evropské unie z 24. - 25. října 2002 a ustanovení Smlouvy o přistoupení, deset nových zemí 1. května 2004 přistoupilo do Evropské unie.³⁹

3.4. Emigrace Poláků

Moderní svět se nachází v éře migrací. V souvislosti s postupující globalizací počet migrujících osob stále roste. Podle OSN v letech 1990-2005 se počet přistěhovalců zvýšil o 36 miliónů (z 154 na 191 mil.). Lidé migrují především za

³⁹ Čerpáno z: KIENZLER, I. *Droga Polski do Unii Europejskiej*. [online]. [cit. 2010-11-11]. Dostupné z: http://www.bryk.pl/teksty/studia/pozosta%C5%82e/europeistyka/14942-droga_polski_do_unii_europejskiej.html

prací. Zaměstnání spojené s výjezdem za prací mimo hranice kraje se stalo běžným jevem.

I nadále rostou peněžní transfery od migrantů. Podle statistik Mezinárodního měnového fondu osoby pracující mimo hranice kraje každoročně posílají rodinám, které zůstaly ve vlasti, více než 300 miliard dolarů ročně. V některých zemích, jako je například Moldavsko, Bosna a Hercegovina nebo například Haiti, výnosy od osob, pracujících za hranicemi státu, představují více než 20% HDP. Tato opatření přispívají ke snižování chudoby, stabilizaci směnného kurzu v zemi a také mají vliv na zvýšení výdajů na školství a zdravotnictví v dané zemi.⁴⁰

Počet migrujících Poláků se stále zvyšuje. Polští občané emigrují především do zemí Evropské unie. Rozsah této migrace je však obtížné určit. Ne všichni imigranti se zaregistrují, než si začnou hledat práci.

Není také možné provést obecnou bilanci národních zisků a ztrát, které by mohla pracovní migrace zapříčinit. Obzvláště obtížné je zodpovědět na konkrétní otázky, které se zdají být klíčové pro budoucnost Polska. První z nich je ta, zda pracovní emigrace Poláků je pro ekonomiku příležitostí pro rychlejší rozvoj nebo vede ke stagnaci? Jaký charakter bude tato emigrace mít, trvalý nebo dočasný? Jak efektivně bojovat proti emigraci lidí aktivních, mobilních a iniciativních? Je zřejmé, že jednoznačně lze konstatovat pouze to, že cesty za prací kladou jak před emigranty, tak zaměstnavatelé spoustu závažných problémů a výzev.

Pracovní migrace Poláků má ekonomický základ a ve většině případů je tato migrace legální. K emigraci vede Poláky především vysoká nezaměstnanost. Ze všech států Evropské unie patří nezaměstnanost v Polsku k jedné z nejvyšších. V květnu 2006 míra nezaměstnanosti činila v Polsku 16,5%.⁴¹ Nejvíce postiženou skupinou jsou lidé mladí a bez kvalifikace. Je to největší skupina evidovaných nezaměstnaných. Více než polovina z nich hledá práci déle než rok. Zaměstnanost nezaručuje ani vysokoškolský diplom, nicméně vyšší vzdělání pomáhá lépe se

⁴⁰ Čerpáno z: *Tadżykowie liderami przelewów do ojczyzny*. [online]. Poslední aktualizace 2012-11-21 [cit. 2013-01-15]. Dostupné z: <http://ekonomia.rp.pl/artukul/295866,953984-Emigranci-wspieraja-ojczyzny.html>

⁴¹ Čerpáno z: KUJAWA, J. *Bezrobocie w Polsce V 2006*. [online]. c2006, [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: <http://www.egospodarka.pl/15686,Bezrobocie-w-Polsce-V-2006,1,39,1.html>

pohybovat na trhu práce. Riziko nezaměstnanosti je nejvyšší u osob s nejnižším stupněm vzdělání. Oni také převažují ve skupině pracovních emigrantů.

Dalším neméně důležitým důvodem pro emigraci jsou nízké mzdy nabízené domácími zaměstnavateli. Vysoká nezaměstnanost i nadále brzdí růst mezd. V důsledku toho nejsou mzdy uspokojivé pro mnoho pracovních míst. Poláci opouštějí svůj kraj, protože ve vyspělých zemích vydělají více. Nicméně často je to pouze stereotyp. V zahraničí se vydělává více, mzdy jsou mnohem vyšší než v Polsku, ale pokud se vezmou v úvahu náklady na bydlení a živobytí, tak často jsou výdělky v Polsku a v zahraničí srovnatelné. Stojí za zmínku také to, že mzdy rostou rychleji v Polsku, než na Západě.⁴²

Zmíněny mohou být také jiné důvody pro emigraci. V mnoha případech je to touha vyzkoušet život v jiných podmínkách. Smyslem této emigrace je také získání zkušeností ze zahraničí a vybudovat si poté v Polsku profesní kariéru. Neméně významná je také možnost zdokonalení cizího jazyka, poznání nové kultury a nových zvyků.

Příčin ekonomické emigrace je také možno dopátrat se v chybách učiněných v hospodářské politice státu. Jedná se především o nedostatek konsekvencí v implementaci tržního hospodářství. Politické chyby, postupné reformy a některá opomenutí vedla k snížení úrovně využití lidského potenciálu a omezení dynamiky jednotlivců, k poklesu kvality fungování institucí a přesun hospodářské činnosti do sféry šedé ekonomiky. To vše bylo spojeno s nedostatkem příznivých vyhlídek na legální dosažení vysokých příjmů. Dá se říci, že nedostatek radikálních reforem v rozsahu rychlé a hluboké ekonomické liberalizace a odstraňování závažných podnikání znamenal, že provedené reformy byly ve společnosti takřka nepatrné.⁴³

Pracovní emigrace zahrnuje dvě kategorie migrantů. První zahrnuje zejména osoby s nízkým vzděláním a malou kvalifikací. Jsou to pracovníci, dělníci a nezaměstnaní. Je to skupina, která je nejvíce ohrožena pauperizací, a pro kterou je nejvíce obtížné najít zaměstnání. Většinou jsou to lidé se vzděláním na úrovni

⁴² Čerpáno z: OLECHOWSKI, J. *Dyplomowani emigranci*. [online]. c2011, poslední aktualizace 3.8.2011 [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: <http://spoleczenstwo.newsweek.pl/dyplomowani-emigranci,77233,1,1.html>

⁴³ Čerpáno z: WILCZYŃSKI, W. *Polski przełom ustrojowy. Ekonomia epoki transformacji*. Wyd.1. Poznań: WSB, 2005. ISBN 83-7205-217-4.

základního nebo středního odborného vzdělání. V zahraničí vykonávají prosté práce, velmi nízko finančně ohodnocené práce, které místní pracovníci nemají zájem vykonávat. Tito pracovníci o práci bojují především s jinými imigranty, současnými nebo nově příchozími přistěhovalci.

Druhou početnou skupinu migrantů tvoří absolventi středních škol nebo univerzit, dobře vzdělaní, iniciativní osoby s vysoko rozvinutým povědomím. Je to pokolení tzv. „baby boomu“. Často jsou tyto osoby frustrovány a zklamány nedostatkem odpovídajících pracovních perspektiv a příležitostí v Polsku. Odjíždějí s nadějí na atraktivní a lépe placenou práci. Tato skupina se vyznačuje především vysokou touhou po profesním rozvoji. Nedostatečná evidence nám však nedovolí s přesností určit, jak velká tato skupina se rozhodla emigrovat za prací do zahraničí.

44

Polští emigranti jsou nejčastěji zaměstnáni v zemědělství. Je dobré zdůraznit, že v Německu polští „gastarbeiteři“ ovládli téměř celý pracovní trh v zemědělství. Zřetelně se to projevilo například v sklizni chřestu. Tradice zaměstnávání Poláků je obzvláště silně zakořeněná v známé oblasti pěstování chřestu v Beelitz, poblíž Postupimi. Poláci jsou také zaměstnáni při sklizni hroznů, jahod a okurek. Dle německých údajů představují Poláci téměř 90% sezónních pracovníků.

Příliv polských sezónních pracovníků byl v roce 2006 do německého zemědělství poněkud zpomalen. Bylo to způsobeno zavedením nových pravidel a předpisů, které ukládají německým zemědělcům povinnost odvádět příspěvky sociálního pojištění. Ve výsledku se část německých zemědělců rozhodla zaměstnat Rumuny místo Poláků. Za rumunské pracovníky nebyla povinnost hradit žádné pojistné, s výjimkou běžného úrazového pojištění.

Mimo zemědělství Poláci často pracují v službách různého druhu, např. hotelnictví, gastronomie, zdravotnictví, a také ve stavebnictví a zpracovatelském průmyslu, např. v potravinářství a pivovarnictví.⁴⁵

⁴⁴Čerpáno z: OLECHOWSKI, J. *Dom twój, gdzie praca twoja*. [online]. c2006, Poslední aktualizace 9.8.2011. [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: <http://biznes.newsweek.pl/dom-twoj--gdzie-praca-twoja,15277,1,1.html>

⁴⁵Čerpáno z: GAŃCZYK, F. *Kto wyrwie niemieckie szparagi*. [online]. c2005, poslední aktualizace 9.8.2011. [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: <http://swiat.newsweek.pl/kto-wyrwie-niemieckie-szparagi,17484,1,1.html>

Nutno poznamenat, že trh služeb v Evropské unii je velmi rozvinutý. Ve službách pracuje téměř třetina všech zaměstnaných. Vytváří to levným pracovníkům z Polska nemalé pracovní příležitosti. K nemalým pracovním příležitostem přispívá i to, že polští pracovníci jsou pracovití, rozhodní, samostatní, bezproblémoví a snadno se přizpůsobují.

Odhaduje se, že od roku 2004 za prací do Evropské unie vycestovalo 1-2 miliony Poláků. Poláci ve většině případů emigrují do západoevropských států Evropské unie. Mezi nimi je na prvních příčkách Německo. Německá ekonomika zaměstnává několik tisíc sezónních pracovníků z Polska. Významný počet polských pracovníků je také ve Velké Británii, v Irsku, ve Francii a v Itálii. V Irsku se Poláci stali největší národnostní menšinou této země. Mezi časté destinace polské emigrace patří také Norsko, Švédsko a Rakousko.⁴⁶

Nejedná se však o masovou migraci. Údaje Evropské komise dokazují, že ve starých členských státech v prvním kvartále roku 2005 počet zaměstnaných Poláků nepřekročil 1% ekonomicky činného obyvatelstva. V letech 2004-2006 největší počet pracovních povolení vydalo Německo. Na dalších příčkách v žebříčku vydaných pracovních povolení se umístila Velká Británie, Irsko, Itálie a Holandsko.

Poláci si jako cílové destinace nevybírají pouze bohaté země Evropské unie. Velmi rychle stoupá počet Poláků, kteří se rozhodli vycestovat za prací do zemí, jako je např. Česká republika, Slovensko a Maďarsko. Příjmy jsou zde o poznání nižší než na Západě, ale výdaje na živobytí jsou také nižší. Navíc zde částečně padá jazyková bariéra, je snazší v případě České republiky a Slovenska naučit se místní jazyk a do rodného Polska je to blíže. Nejvíce Poláků odjíždí do České republiky. Je jich zde podstatně více, než v Portugalsku či Finsku, ačkoli pracovní trhy jsou pro Poláky v těchto zemích otevřeny.

V krajích Střední Evropy Poláci nejčastěji pracují v hornictví. Zaměstnávají je také velké zahraniční koncerny, jako jsou například Toyota nebo Peugeot. Mimo to čím dál větší počet Poláků pracuje v leteckých společnostech, takových jako Wizz Air nebo Sky Europe.

Následky pracovní migrace

⁴⁶Čerpáno z: *Zarobki w Polsce wzrosły dzięki emigracji do krajów UE*. [online]. c2012, poslední aktualizace 7.11.2012. [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: <http://spoleczenstwo.newsweek.pl/zarobki-w-polsce-wzrosly-dzieki-emigracji-do-krajow-ue,97896,1,1.html>

Je obtížné provést celkovou bilanci vlivu, jaký měla do dnešního dne pracovní migrace na ekonomiku Polska. Není to snadný úkol. S určitou jistotou lze pouze konstatovat, že následky nejsou buď čistě negativní, nebo čistě pozitivní. Neznamena to však, že by nebyly citelné profity, které z migrace plynuly a plynou.

Peněžní transfery od emigrantů do vlasti se stále zvyšují. V letech 2000-2005 se transfery od polských emigrantů se více než zdvojnásobily. Peníze zasílané lidmi pracujícími v zahraničí činí již několik procent HDP.

Pracovní migrace pozitivně prospívá ke zlepšení situace na trhu práce. Zahraniční výjezdy za prací jsou jedním z faktorů, které přispívají k řešení problematiky nezaměstnanosti v Polsku. O přínosech pro zemi můžeme hovořit také v případě reemigrace. Na pracovní emigraci profituje Polsko také tehdy, kdy vydělané peníze v zahraničí Poláci utrácejí v Polsku. Takový způsobem polští emigranti množí příjmy v kraji svého původu.

V častých případech po návratu z emigrace do vlasti zakládají Poláci své vlastní firmy a zavádějí tak jistou „vyšší kulturu byznysu“ a uplatňují zkušenosti získané v zahraničí. Disponují novými a cennými nápady, obchodními kontakty a hlavně kapitálem. Dalo by se tedy říci, že pracovní migrace přispívá k modernizaci a rychlejšímu hospodářskému rozvoji. Snadno se tak různá odvětví ekonomiky a jednotlivé firmy přizpůsobují procesu globalizace a interakci Polska s Evropskou unií.

Pracovní migrace také zvyšuje příjmy migrantů. Vezmeme-li v úvahu skutečnost, že pracovní migrace se týká hlavně osob s nízkými příjmy, lze tedy říci, že pracovní migrace přispívá k vyrovnávání příležitostí osob ze znevýhodněného prostředí, zejména dětí. Znamená to, že pracovní migrace je jedním ze způsobů, jak se vypořádat s chudobou.

Osoby pracující v zahraničí nezískávají pouze kapitál, získávají také sebedůvěru. Nezpochybnitelnou výhodou pracovní migrace je příležitost seznámit se s jiným krajem, poznat kulturu daného kraje, naučit se jazyk, poznat nové lidi a také možnost získat nové zkušenosti a pracovní dovednosti. To vše může hrát důležitou roli a být nesmírnou výhodou po návratu do vlasti.⁴⁷

⁴⁷ Čerpáno z: GIZIŃSKI, J. *Eurowędrówka*. [online]. c2006, poslední aktualizace 9.8.2011 [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: <http://swiat.newsweek.pl/eurowedrowka,14062,1,1.html>

Zaměstnávání pracovních migrantů je také velkým přínosem pro zaměstnavatele z hostitelských zemí. Pracovní migranti se stávají stále významnější součástí ekonomiky Evropské unie. Jasně to potvrzují zjištění uvedená ve zprávě výzkumné skupiny Joseph Rowntree Foundation. Ukázalo se, že tři čtvrtiny zaměstnavatelů zemí Evropské unie souhlasilo, že otevření pracovních trhů bylo přínosné pro jejich byznys.

Polská pracovní migrace rovněž vytváří větší vyhlídky pro domácí firmy na zahraničních trzích. Vyplývá to ze skutečnosti, že Poláci pracující v zahraničí velmi často kupují produkty domácích firem, kupují polské potraviny, sledují polské televizní programy, poslouchají polské rozhlasové stanice a čtou polský tisk. To vše zvyšuje pravděpodobnost prodeje a propagaci domácích firem v zahraničí.

Polští imigranti často vykonávají práci, kterou nechtějí vykonávat občané států staré Unie. Nejčastěji vyplňují mezery v zaměstnanosti v oborech, které nevyžadují vysokou kvalifikaci, je to například zemědělství, stavebnictví nebo gastronomie. Oproti tomu je jejich plat o mnoho nižší než v případě místních pracovníků. Také přistěhovalci s vysokou kvalifikací jsou finančně ohodnoceni méně, než místní pracovníci ve stejném oboru.

Pracovní emigranti z Polska jsou také často využíváni jejich krajany z Polska. Jsou to zločinci a gengstři, kteří se včlenili do skupiny polských přistěhovalců. Vyvinuli metodu podvádění Poláků, kteří přišli hledat práci.⁴⁸

Na jedné straně je pracovní migrace pro Polsko skvělou příležitostí k vytváření bohatství a prosperity, na straně druhé může být pro Polsko velkou výzvou. Emigrace sebou přináší také riziko porážek a selhání. Znamená to určité obavy, nevyužité příležitosti a hrozby. Obavy mezi jinými pramení z hrozby nenávratného odlivu mladých a vzdělaných osob za prací v zahraničí. V důsledku toho může za několik let nastat nedostatek kvalifikovaných osob a odborníků v některých odvětvích a pracovních oborech.

Tomuto nebezpečí přidává na důrazu fakt, že po celém světě převládá nedostatek zaměstnaných osob na plný úvazek v oblasti moderních technologií. Jen

⁴⁸ Čerpáno z: PYTLAKOWSKI, P. *Gangster za chlebem*. [online].c2006. [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: <http://archiwum.polityka.pl/art/gangster-za-chlebem,371616.html>

v západní Evropě před několika lety byla poptávka po 2,2 milionů odborníků v této oblasti a ve Spojených státech čekalo na odborníky 1,2 milionů pracovních míst.⁴⁹

Odliv mladých a vzdělaných osob z Polska může prohloubit ekonomické problémy Polska. Odliv daňových poplatníků pro stát znamená menší příjmy do státní kasy a pro hospodářství méně kvalifikovaných pracovníků. Nutno zdůraznit, že v některých odvětvích je již dnes zaznamenán nedostatek kvalifikovaných pracovníků, například ve stavebnictví. V budoucnu může být situace ještě horší. Dle názorů odborníků z Ústavu práce a sociálních věcí v roce 2010 bude Polsku chybět až 850 tisíc pracovníků.⁵⁰

Polsku hrozí nebezpečí v tom, že odliv mladých a talentovaných osob z kraje by mohl zvětšit technologickou propast mezi Polskem a ostatními vyspělými evropskými zeměmi. Tím spíše, že se Polsko již dnes v tomto směru výrazně liší od ostatních států Evropy. Potvrzuje to zpráva Evropské komise vypracovaná na téma inovace v Evropě. Zpráva ukazuje, že se Polsko nachází až na 21. místě mezi zeměmi Evropské unie co se týče investic a inovací.

Zpomalení odlivu mladých lidí z Polska je důležité také z demografického důvodu. Díky odlivu mladých osob by Polsku mohl hrozit demografický kolaps. Nutno zdůraznit, že Polsko více osob opouští, než do něj přijíždí, což v kombinaci s nízkou porodností způsobuje pokles populace v Polsku. V roce 2005 se polská populace zmenšila o 25 tisíc. Prognózy odhadují, že za 46 let bude v Polsku při současné natalitě, která činí 1,2 dítěte na průměrnou Polku, okolo 31 milionů osob. Dle údajů Centrálního evropského fóra pro výzkum migrace se ve výsledku zdroje pracovních sil v Polsku sníží o čtvrtinu.⁵¹

Jak je všeobecně známo, méně lidí je menší množství nápadů a řešení, vedoucích k bohatství a špičkové technologii. Méně lidí také znamená menší množství peněz v oběhu, menší nabídka a nižší HDP. Toto pravidlo možno implementovat také do společenských procesů, a to takovým způsobem, že menší počet dětí způsobí pokles počtu osob v ekonomicky aktivním věku, zatímco počet

⁴⁹ Čerpáno z: OLOCHOWSKI, J. *Farma mózgow*. [online]. c2005, poslední aktualizace 9.8.2011 [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: <http://biznes.newsweek.pl/farma-mozgow,15863,1,1.html>

⁵⁰ Čerpáno z: Ministerstwo gospodarki. *Wpływ emigracji zarobkowej na gospodarkę Polski*. [online]. c2007. [cit. 2013-05-7]. Dostupné z: <http://www.mg.gov.pl/NR/rdoonlyres/C14A5DE8-7236-4770-A72D-44D7A0454F93/31186/migracja070301.pdf>

⁵¹ Čerpáno z: GWIAZDA, A. *Migracje ludności w erze globalizacji*. [online]. c2012. [cit. 2013-05-7]. Dostupné z: http://www.mpp.org.pl/20/20_3.html

neaktivních osob (osob v důchodovém věku) bude stoupat. Vzniká tak otázka, kdo bude vydělávat na důchod? I kdyby byl u ekonomicky aktivních osob zaveden poplatek na zabezpečení ekonomicky neaktivních osob, budou mít tehdy mladí lidé dostatek sil a prostředků na výchovu dětí? Úbytek populace v Polsku (a nejenom v Polsku) je závažným problémem, neboť v průběhu půl století se počet ekonomicky aktivních osob v Polsku snížil o 4 miliony.

Pracovní migrace a projevy její regulace

Velikost pracovní migrace je z velké části spojená s otevíráním trhů práce jednotlivých zemí Evropské unie. Překážky na pracovních trzích v Evropské unii značně omezují výjezdy z Polska za prací. Do roku 2005 otevřely své pracovní trhy pouze země jako Velká Británie, Irsko a Švédsko. V jiných zemích existují určitá omezení.

Země západní Evropy, brání se před levnou pracovní silou z Polska, zavádějí různá opatření a překážky. Úředníci neuznávají odborné pracovní kvalifikace. Často dochází k absurdním situacím, kdy například v Rakousku vyžadují po tapetářích či malířích pokojů povolení cechovních mistrů a certifikát o absolvovaných kurzech se ukazuje jako nedostačující. V Polsku se takové požadavky na řemeslníky ze zahraničí, kteří chtějí v Polsku rozvíjet své vlastní podnikání, nekladou.

Stále přibývajícimu množství překážek kladených před pracovníky z Polska a jiných zemí střední Evropy dopomáhá politika odborů a společenských organizací. Odbory hájí evropský sociální model a snaží se omezit konkurenci na trhu práce. Ve skutečnosti tato opatření nechrání pracovní místa pro státní příslušníky dané země, naopak mají tendenci udržovat vysoké ceny a nenapomáhají k vytváření nových pracovních příležitostí. Touto diskriminací byli zasaženi polští pracovníci ucházející se o pracovní místa ve stavebnictví a řemeslnictví.⁵²

Příčinou mnohých kontroverzí je zejména oblast přeshraničních služeb. Tyto spory jsou jasně viditelné v polsko-německých vztazích. Vyskytly se případy uzavírání pracovních trhů před pracovníky z Polska. Německé úřady například vyvíjejí snahu dokázat, že polské agentury, vysílající polské pracovníky do

⁵² Čerpáno z: JASIECKI, K. *Postrzeganie polskiej marki w krajach Unii Europejskiej*. Wyd 1. Warszawa: Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, 2004. ISBN 83-88802-86-0

Německa, porušují pravidla Evropské unie, provozují zdánlivou podnikatelskou činnost a nečiní tak v souladu s předpisy Evropské unie o trhu práce. Pečlivě prozkoumávají, jak dlouho v Německu provozují firmy svou pracovní činnost, zajímají se o to, po jakou dobu jsou pracovníci v dané firmě již zaměstnání a zda vyslání pracovníci po návratu z Německa budou mít zaručenou práci i ve své zemi.

Podobná obvinění jsou vůči polským pracovníkům často přehnaná, ale stávalo se, že pod jednou adresou bylo přihlášeno několik desítek polských řemeslníků. Někteří z nich byly osoby pouze fiktivně výdělečně činné a ve skutečnosti byli najímáni k práci. Z toho důvodu je zřejmé, že Němci neupustí od ochrany svého pracovního trhu. Také není možné doufat a spoléhat na změnu přístupu v této oblasti v několika následujících letech.⁵³

Stanovisko Německa a většiny západoevropských zemí lze odůvodnit obavami z masového přílivu levné pracovní síly z východu, z levnějších služeb a z malých polských podniků. V západoevropském tisku jsou Poláci obviňováni z používání tzv. „sociálního dumpingu“ a „platového dumpingu“ (takovéto alarmující tituly byly publikovány například ve švédském „Byggnadsarbetaren“). Píše se o levné a špinavé konkurenci. Píše se dokonce o tom, že zaměstnávání Poláků může vést ke snížení hygienických standardů a k růstu bakteriální kontaminace. Tituly byly publikovány ve „Frankfurter Allgemeine Zeitung“. Odbory se obávají přílivu levnější pracovní síly z Polska a dalších nových zemí Evropské Unie. Vyjadřují také svou nespokojenost s čím dál tím více zbaveného trhu svých omezení a pravidel.⁵⁴

V mnoha zemích Evropské Unie se předpokládá, že příliv levné pracovní síly by mohl destabilizovat jejich pracovní trhy a ohrozit vybudované systémy sociálního zabezpečení. Jejich závazek k sociálním hodnotám je velice vysoký. Odbory vedou akce proti zaměstnávání přistěhovalců z chudších zemí Evropské Unie za horších podmínek, než bojovaly v kolektivních smlouvách. Poláci a jiní přistěhovalci jsou obviňováni z toho, že vydělané peníze v zahraničí neutrácejí v zemi, ve které je

⁵³ Čerpáno z: NAKONIECZNA-KISIEL, H. *Nowe zjawiska w polsko-niemieckiej wymianie handlowej*. [online]. c2005[cit. 2013-04-26]. Dostupné z: http://www.wneiz.pl/nauka_wneiz/sip/sip18-2010/SiP-18-7.pdf

⁵⁴ Čerpáno z: JASIECKI, K. *Postrzeganie polskiej marki w krajach Unii Europejskiej*. Wyd 1. Warszawa: Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, 2004. ISBN 83-88802-86-0

vydělali, ale vyváží do zahraničí, do své rodné země. Navíc mnoho produktů dovážejí ze své rodné země. Mimo jiné z toho důvodu plynou obavy před zahraniční pracovní silou a zdrženlivost k imigrantům.⁵⁵

K odstranění všech překážek v pohybu osob v rámci Evropské Unie došlo v roce 2011, zatímco udělení plného oprávnění pro hospodářskou soutěž za rovných podmínek je závislé na vyrovnávání sociálních standardů. I přesto že odboráři i média varují před špinavou hospodářskou soutěží a „mzdovým dumpingem“, podnikatelé jsou s prací Poláků spokojeni. Polští imigranti dokázali, že pracovat umějí.

Ne ve všech zemích panuje obava z levnějších pracovníků z Polska. Jsou země, kde ocení spolehlivost a univerzálnost polských pracovníků. Jednou z takových zemí je Velká Británie. Průzkum CBOS ukazuje, že v Británii roste pochopení a sympatie k Polákům. Je třeba poznamenat, že se Poláci u Britů těší většími sympatiemi, než například Francouzi, Němci, Češi, Rusové nebo Maďaři. Většina Britů věří, že se Poláci do britské společnosti hodí.⁵⁶

V této zemi není postrachem pro společnost „polský instalatér“, ale ve skutečnosti zde panuje obdiv pro polskou vynalézavost a pracovitost. Polští přistěhovalci, díky své tvrdé práci, postupují v společenské hierarchii často rychleji než nativní Britové. Například polští stavební dělníci jsou považováni na „hrdiny střední třídy“. Stále více Poláků pracuje v administrativě, ve finančnictví, gastronomii a ve zdravotnictví. Poláci z velké části ovládli odvětví logistiky, jako je například autobusová doprava. Do značné míry je v polských rukou služba pozemního odbavování na letištích, kontrola letů a servis. Všude Poláci získávají uznání nadřízených. Je oceněna skutečnost, že služby Poláků jsou charakteristické její přesností, spolehlivostí a nízkou cenou.

Vzhledem k výše uvedenému je zřejmé, že strach z negativních dopadů přílivu levnějších pracovníků z Polska a dalších středoevropských zemí jsou neopodstatněné, sobecké a přehnané. V první řadě je třeba zdůraznit, že nízké mzdy polských dělníků jsou výsledkem ekonomické zaostalosti a nízké produktivity.

⁵⁵ Čerpáno z: GIZIŃSKI, J. *Nasi niekochani imigranci*. [online]. c2004, poslední aktualizace 9.8.2011 [cit. 2013-04-22]. Dostupné z: <http://swiat.newsweek.pl/nasi-niekochani-imigranci,19814,1,1.html>

⁵⁶ Čerpáno z: BLINKIEWICZ, A., PAWELCZYK, G., RUSAK, P. *Nowi Polacy*. [online]. c2005. [cit. 2013-04-22]. Dostupné z: <http://www.wprost.pl/ar/76868/Nowi-Polacy/>

Nejsou známy případy masové migrace a postupné odstraňování politických a právních překážek v mobilitě pracovních sil nejen, že neposiluje, ale právě naopak snižuje chuť hledat zaměstnání v zahraničí.

Potvrzují to i příklady Španělska a Portugalska. V 60. a 70. letech to byly země masové pracovní emigrace. Po přistoupení těchto zemí do Evropské Unie, díky které je formálně zajištěna možnost hledat zaměstnání v zahraničí, došlo naopak k zpomalení migračních trendů.

U mnoha profesních skupin je zřetelně viditelné zpomalení migračních trendů. Jako příklad mohou posloužit odborníci přes informační technologie. U této skupiny je zaznamenán úbytek výjezdů do zahraničí s cílem hledání zaměstnání. Trh informačních technologií se v Polsku čím dál tím více a lépe rozvíjí a zaměstnavatelé mohou nabídnout mzdy srovnatelné s platy v zahraničí ve stejném oboru.⁵⁷

⁵⁷ Čerpáno z: JASIECKI, K. *Postrzeganie polskiej marki w krajach Unii Europejskiej*. Wyd 1. Warszawa: Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, 2004. ISBN 83-88802-86-0

4. Analytická část

Ekonomická situace v Polsku je nepochybně důvodem pro emigraci. Polsko prošlo v 20. století několika obdobími, kdy se měnil politický systém. Změna režimu a politického systému ovlivňuje hospodářství a ekonomickou situaci v zemi. Tyto změny systému neměly příznivý dopad na ekonomiku a hospodářskou aktivitu země, dodnes se Polsko potýká s těmito následky a chyby minulých období se snaží napravit.

Níže bych ráda charakterizovala a blíže se věnovala aspektům, které mohou být příčinou vysokého počtu polských emigrantů a jsou tak zvanými „push faktory“.

4.1. Hospodářství v Polsku

Válečná ničení v letech 1939-1945 ochudily národní majetek o 38%. Změna státních hranic a ztráty na obyvatelstvu přispěly k úbytku obyvatelstva z 35 na 24 mil. Mnoho lidí kvůli zraněním během války ztratilo schopnost pracovat. Činnosti prováděné nacisty zbavily zemi vzdělaných lidí a strategických objektů jako továrny, silnice a mosty. Ekonomika země byla zničena. Dle podmínek ustavených na konferenci v Teheránu, Jaltě a Postupimi se Polsko dostalo pod sféru vlivu socialistického impéria SSSR. Po několika letech politických bojů se v roce 1946 konalo referendum, které utvořilo socialistickou vládu a eliminovalo své protivníky ze světa politiky. Vláda se dostala do rukou komunistické strany, což znamenalo, že polská ekonomika bude záviset na síle Sovětského svazu, ve kterém marxismus – leninismus vytvářel zásady sociálně-ekonomického života. Dle slov A. Paczkowského: „Plán rozvoje ekonomiky byl podřízen komunistické ideologii, kde jedním z hlavních cílů bylo přesvědčit veřejnost o nadřazenosti společného vlastnictví nad soukromým vlastnictvím, a tato výhoda byla vyjadřována nejen větší spravedlivostí v rozdělování bohatství, ale také vyšší účinností jeho vytváření.“ Vláda Polska, aby zvedla zemi z poválečných trosek, musela se uchýlit ke strategii socialistické industrializace. Důsledkem nadvlády Sovětského svazu bylo významné omezení hospodářských vztahů s kapitalistickými zeměmi, které podle komunistické doktríny byly nepřátelé socialistických zemí. Polska se netýkal Marshallův plán. Sovětský model předpokládal výměny pouze v rámci tzv. Světové socialistické ekonomiky, tudíž ekonomika Polska také přebrala vlastnosti uzavření a soběstačnosti. Paczkowský uvádí, že země RVHP jsou ve skutečnosti shluk států,

kteřé spoře komunikují se světovým trhem. Špatná kvalita výrobků zeměmi RVHP nezpůsobila žádný průlom na západních trzích i přes to, že tyto země byly tradičními dodavateli surovin a nezpracovaných zemědělských produktů. V Polsku bylo jen málo investic, jako je například na základě licencí a půjček ze západu produkce automobilu značky Fiat. Dalším důležitým důvodem pro přijetí této strategie bylo to, že Polsko mělo jen skromné kapitálové, sociální a kulturní zdroje, a také se nacházelo ve fázi civilizační zaostalosti. V důsledku toho byla nutná opožděná industrializace. Strategie této vnucené socialistické industrializace přinesla mnoho negativních efektů, jako je například nadměrná byrokracie, anarchie, korupce, nedostatek inovace, atd. Dle slov W. Morawského: „Strategie této industrializace přinesla mnoho důsledků, z nichž některé se oceňují pozitivně. Až do začátku sedmdesátých let nebyl polský hospodářský růst vzdálen od západního, je-li odhadována ekonomická pozice z hlediska objemu. Kompletní zkrat nastal tehdy, kdy polská ekonomika od poloviny sedmdesátých let nebyla schopna vyrovnat se s výzvou vědeckotechnické revoluce.⁵⁸ Jeden z hlavních cílů industrializace, a to důraz na průmysl, bránil rozvoji jiných odvětví, poškozeno bylo hlavně zemědělství. Kolektivizace zemědělství, která v souladu s principy komunistické ideologie byla nutná z důvodu zabránění zemědělcům soukromě vlastněné půdy, byla neúspěšná. I když od toho bylo upuštěno v roce 1956, i tak bylo zemědělství vždy poškozeno a mělo to vliv především na pokles produkce potravin a nedostatku na trhu. Úřady zcela opomíjely fakt, že náklady na výrobu ve státních zemědělských družstvech byly vyšší než náklady jednotlivých soukromých zemědělství. Sektor služeb sílil, ale ne dostatečně. Až do roku 1988 nejvíce obsazených pracovních míst bylo v zemědělství, po roce 1988 bylo nejvíce zaměstnaných v průmyslu. Průmysl se začal rozvíjet vysokým tempem. Bylo zrekonstruováno mnoho továren zničených po válce. Šestiletý plán přispěl k vytvoření více než osmdesáti nových fabrik. Vznik nových fabrik přispěl k růstu zaměstnanosti venkovského obyvatelstva, které masově migrovalo do měst s cílem lepších výdělků a sociálního rozvoje, což naopak přispělo ke kolapsu zemědělství. Objevil se také „baby boom“, pro který se připravovaly drahé pracovní pozice v těžkém průmyslu a v hornictví, nikoliv však v levnějším a

⁵⁸ Citováno z: MORAWSKI, W. *Sociologia ekonomiczna: problemy, teoria, empiria*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2001, str. 116. ISBN 83-01-13389-9.

zanedbávaném sektoru služeb. Kromě toho byla dána přednost novým investicím před modernizací stávajících kapacit, což bylo následkem zvyšování výroby prostřednictvím růstu zaměstnanosti namísto růstu produktivity. Přes nárůst zaměstnanosti a výroby pocit nespokojenosti v polských domácnostech stále přetrvával.

Na VIII plénu ústředního výboru komunistické strany, který se konal v únoru 1971, byla navržena nová strategie ekonomického rozvoje Polska. Byly získány úvěry od evropských zemí, např. Francie, Anglie a Německa. Tato strategie měla za cíl zvýšit tempo růstu investic, životní úroveň a rozšíření zbrojního průmyslu, na což kladl důraz SSSR. Bylo plánováno část peněz vynaložit na dovoz strojů a zařízení a na výstavbu velkých průmyslových projektů. Polsko začalo navazovat kontakty se západem (začala se prodávat Coca-Cola, Marlboro, produkovat Fiat). Tempo růstu bylo působivé. Národní produkt se v letech 1972-1973 zvýšil o 10% a průmyslová výroba o 11%. Podle některých odhadů se fond spotřeb (platy, dávky, důchody) zvýšil během pětiletky přibližně o 50%. Hospodářství vzkvétalo, došlo ke znatelnému oživení, mnoho obyvatel pocítilo zlepšení, nicméně tento úspěch byl úspěchem „na úvěr“. V roce 1975 minimálně čtvrtina příjmů z vývozu měla být použita na pokrytí platebních povinností a zahraniční dluh překročil 8 miliard dolarů, čímž vehnal zemi do úvěrové pasti. Tato past nevznikla pouze z půjček, ale z toho, že bez skutečných radikálních změn nebylo možné skutečně vstoupit na světové trhy.⁵⁹

Co se týče úlohy státu v ekonomice, v socialistickém systému mu byla ekonomika podřízená. Vlastnictví bylo téměř výhradně státu, což velmi usnadnilo podřízení ekonomiky. Pro dosažení lepší kontroly byl vybudován komplikovaný aparát státní správy. To produkovalo takové efekty, jako korupci, nedostatek občanských iniciativ, atd. Nový systém nazvaný regulovaným trhem nebyl skutečným trhem. Do konce socialismu všechna rozhodnutí zůstávala v rukou státu. To přispělo ke vzniku „mechanismu začarovaného kruhu“. Spočívalo to v tom, že každý ze tří systémů (ekonomika, společnost, politika) blokoval ten další. Tento kruh přispěl k soumraku socialismu v Polsku. Tento systém se již nebyl schopen napravit

⁵⁹ Čerpáno z: PACZKOWSKI, A. *Pół wieku dziejów Polski 1939-1989*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2005. ISBN 83-01-14487-4.

sám a bylo nutné celý systém změnit. Díky tomuto ztratila současná vláda svou moc a vznik Solidarity vedl k pádu stávajícího systému.

V roce 1989 se Polsko ocitlo ve velmi obtížné pozici. Zanedbané služby, zemědělství, úvěry a splátky, se kterými si Polsko do dnešního dne nemůže vyrovnat. Zatímco evropské země, jejichž ekonomiky se po druhé světové válce ocitly v podobné krizi, využily podpory USA a znovu vybudovaly svou pozici, Polsko se zadlužilo a zůstalo v pozadí. Transformace, která přetrvává dodnes, stojí zemi mnoho změn, jejichž oběťmi jsou nejčastěji obyčejní občané.⁶⁰

Hlavním problémem nezávislého státu bylo řešení ekonomické situace v zemi. Byla to hyperinflace a ohromný zahraniční dluh, který nedovoľoval investovat. Situaci zhoršovaly takové faktory, jako skrytá nezaměstnanost, zastaralý a neefektivní průmysl a zanedbané zemědělství. Živnostenský zákon z roku 1988 a deregulace cen v roce 1989 nepřinesla očekávané výsledky. Polsko se rozhodlo zavést tzv. Plan Balcerowicze, tehdejšího ministra financí, který zavedl liberalizaci cen na domácím trhu, růst dovozu, zpřísnění kontrol mezd a finanční politiky vůči podnikům, zavedení vyšší míry inflace a stabilizaci kurzu vůči dolaru. V důsledku toho se polská ekonomika stabilizovala a otevřela světu. Byl zreformován bankovní systém a úvěrová politika. Byl vytvořen kapitálový trh a trh práce. V roce 1990 přijal parlament privatizační zákon. V následujícím roce byla zavedena daň z příjmu fyzických osob a DPH. Obrovský význam měla transformace vlastnictví, posílení podniků a vnitřní konkurence. Politika privatizace, zavedení zásad svobodného trhu a radikální snížení rozpočtového schodku začala nést ovoce. V roce 1992 inflace klesla na 42% a v následujících letech dosáhla jednociferné hodnoty (na konci roku 2001 klesla pod 4%). Ekonomické úspěchy po sobě jdoucích vlád vedly polské věřitele k redukci dluhu o 50% a západní společnosti k investování v Polsku. V roce 1991 vznikla varšavská burza a rostlo HDP. Plně konvertibilní polská měna prošla v roce 1995 denominací a úspěch polských reforem vedl ke stabilizaci kurzu vůči dolaru.

V současné době je Polsko zemí se stabilním politickým systémem, rostoucí ekonomikou, aktivně působící v mezinárodních organizacích (WTO, OECD, CEFTA). Ekonomický rozvoj se sice v poslední době zpomalil, ale je stabilní a je

⁶⁰ Čerpáno z: POGORZELSKI, K. *Gospodarka polska w latach 1945-1989*. [online].[cit. 2013-05-16]. Dostupné z: http://www.konflikty.pl/a,832,Czasy_najnowsze,Gospodarka_polska_w_latach_1945-1989.html

podporován hlubokými společenskými reformami, jako například reformou důchodového systému a zdravotnictví. Deset let trvá proces přizpůsobení se předpisům a požadavkům Evropské unie. Státy EU jsou dnes nejdůležitějším obchodním partnerem Polska. Do EU míří 70% exportu a z EU více než 60% importu.

Změny vyplývající z transformačního procesu začaly v roce 1989 a došlo k významnému posunu ve všech oblastech hospodářské činnosti. Jejich hlavním cílem jsou zásady volného trhu, založené na dominantním postavení soukromého podnikání. Hlavním motorem ekonomického růstu se stal soukromý sektor, a privatizace přispěla ke vzniku více konkurenčních struktur v ekonomice. V roce 2001 produkoval soukromý sektor téměř 75% HDP a zaměstnával více než 70% všech ekonomicky aktivních osob.

Stejně jako v EU, nejtěžší privatizace a restrukturalizace se ukázaly být v těžkém průmyslu. Trvá proces privatizace velkých podniků v hutním, chemickém, plynárenském, těžebním a strojírenském průmyslu, dále také v energetice a dopravě. Polsko však musí vynaložit ještě spoustu sil a energie, aby se ekonomicky vyrovnalo zemím západní Evropy.⁶¹

4.2. Nezaměstnanost

V roce 1989, vláda Mazowieckého zahájila změny, které postupně vyvedly Polsko z centrálně plánovaného hospodářství k tržní ekonomice. Jednou z charakteristik, platných v době komunistického hospodářského systému, byla velmi nízká míra nezaměstnanosti. Tento jev však nepramenil z dobrého využití lidských zdrojů, ale z ideologických důvodů, podle kterých má v komunistickém státě každý právo na práci. Důsledkem toho byla skrytá nezaměstnanost (spočívající v tom, že zaměstnané osoby nepřispívají k zvýšení HDP) a velmi nízká produktivita práce. Pracovní prostředky nebyly alokovány efektivně a struktura výroby neodpovídala potřebám spotřebitelů. Reformy započaté „planem Balcerowicza“ vytvořily tržní polskou ekonomiku, což znamená, že pojem zisku začal hrát důležitou úlohu v ekonomice a struktura ekonomiky byla dána zákonem nabídky a poptávky. Nevyhnutelný byl tím pádem pád některých firem, které patřily mezi neziskové, nebo

⁶¹ Čerpáno z: Gospodarka. [online]. [cit. 2013-05-16]. Dostupné z: <https://www.poland.gov.pl/Gospodarka,99.html>

které produkovaly výrobky, po kterých nebyla poptávka. Pracovníci těchto firem se stali nezaměstnanými a neměli správnou kvalifikaci, aby si mohli nalézt jinou práci. Z toho důvodu je logickým důsledkem transformace výrazný nárůst nezaměstnanosti v Polsku.

V roce 1990 činila míra nezaměstnanosti 6,5%, zatímco v roce 1993 již 16,4%. Tento nárůst přímo souvisel s poklesem celkové produkce o 15% v roce 1990 a o 8% v roce 1991. V první fázi transformace, přestože byla všem známá přemíra zaměstnanosti, se firmy snažily bránit zaměstnance v důsledku tlaků ze strany odborů. Míra nezaměstnanosti byla také důsledkem nadměrného zvýšení nabídky pracovních sil, který vyplynul ze zvýšení účasti na trhu práce. Otevřenost mezinárodní konkurenci v kontextu nedostatečné efektivnosti polských firem také přispěla ke zvýšení nezaměstnanosti. Výskyt nezaměstnaných na trhu práce byl důsledkem nutných ochranných opatření.

V letech 1994-1998 se situace na trhu práce výrazně zlepšila. Míra nezaměstnanosti klesla na 10,4%. V té době Polsko vykazovalo vysoký hospodářský růst. Byly zahájeny programy aktivizující nezaměstnané, proces restrukturalizace byl pozastaven a bylo upuštěno od mnohých reforem nezbytných pro modernizaci trhu práce. V roce 1996 byl přijat zákoník práce, který posiloval ochranu zaměstnanosti. Politika zaměstnanosti nebyla začleněna do ucelených makroekonomických politik, které by mohly přispět ke zvýšení počtu pracovních míst. Naopak došlo k zvýšení výdajů v sociální sféře a vznikly nové překážky pro rozvoj podnikání.

Podle zprávy ministerstva práce a sociální politiky (Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej) ze dne 5. ledna 2012 vzrostl na konci roku 2011 počet nezaměstnaných tak, že na konci prosince 2011 činil 12,5%. Ve srovnání s předchozím měsícem stoupl počet nezaměstnaných o 0,4 procentuálního bodu. Ve stejném období v předchozím roce došlo k nárůstu míry nezaměstnanosti o 0,7 procentuálního bodu, což je z 11,7% na konci listopadu 2010 na 12,4% v prosinci 2010.

K nárůstu nezaměstnanosti v prosinci 2011 ve srovnání s koncem listopadu došlo ve všech vojvodstvích v rozsahu od 0,2 procentuálního bodu (Slezsko) do 0,7 procentuálního bodu (Warmia-Mazury). Na konci roku 2011 se míra nezaměstnanosti v průběhu roku zvýšila o 0,1 procentuálního bodu, zatímco na konci roku 2010 se míra nezaměstnanosti zvedla o 0,3 procentuálního bodu.

Počet nezaměstnaných na konci prosince 2011 na základě zpráv předložených úřady práce činil 1,98 mil. osob bez práce. Ve srovnání s koncem listopadu 2011 vzrostl počet nezaměstnaných o 68 tisíc lidí, což činí 3,6%. Pro srovnání, ve stejném období loňského roku (období od prosince do konce listopadu) byl zaznamenán nárůst o 96,4 tisíc nezaměstnaných, nárůst 5,2%.

V celém roce 2011 se počet nezaměstnaných zvýšil o 28,3 tisíc osob (1,4%). V roce 2010 se počet nezaměstnaných zvýšil o 60 tisíc osob, což činí 3,3%. V roce 2011 byl tak relativní nárůst nezaměstnanosti více než dvakrát nižší než v předchozím roce. Relativní (procentuální) nárůst nezaměstnanosti v prosinci 2011 ve srovnání s koncem listopadu 2011 byl zaznamenán ve všech vojvodstvích, přičemž nejsilnější nárůst byl zaznamenán v následujících vojvodstvích:

Lubskie – o 5,3% (3 tisíce osob)

Świętokrzyskie – 4,4% (3,5 tisíce osob)

Wielkopolskie – 4,3% (5,6 tisíc osob)

Opolskie – 4,2% (1,9 tisíc osob)

Prosinec je obdobím návratů k registraci nezaměstnaných po ukončení činností v rámci aktivní politiky nezaměstnanosti. Mezi těmi, kteří se v prosinci zaregistrovali na úřadu práce, byli také ti, které zaměstnavatelé propustili na základě dřívějšího, avizovaného hromadného propouštění z velkých podniků, ale i ti z menších firem. Na konci roku také ve většině případů končily smlouvy na dobu určitou, které zaměstnavatelé nechtěli prodloužit. Vliv na zvýšení míry nezaměstnanosti měl také menší počet volných pracovních míst, včetně dotovaného zaměstnání. Prosinec je také obdobím, kdy byly ukončeny sezónní práce, zejména práce v lesnictví a zahradnictví. Oproti tomu stavební práce díky příznivým povětrnostním podmínkám nebyly přerušovány, ale dál pokračovaly.

Počet volných pracovních míst hlášených zaměstnavateli úřadům práce činila v prosinci 2011 34,6 tisíc volných pracovních pozic, což byl ve srovnání s listopadem 2011 pokles o 10,3 tisíc volných pracovních pozic (23%). V prosinci 2010 předkládají zaměstnavatelé úřadům práce 44,8 tisíc nabídek volných pracovních pozic, tj. o 16,5 tisíc nabídek méně než v listopadu 2010, což činí pokles o 26,9%.

Pokles počtu volných pracovních míst v prosinci 2011 ve srovnání s listopadem 2011 byl zaznamenán v patnácti vojvodstvích a pohyboval se v rozmezí

45,4% v vojvodství Wielkopolskie (pokles o 2,1 tisíc) do 7% ve vojvodství Świętokrzyskie (pokles o 0,1 tisíc). K mírnému nárůstu volných pracovních míst došlo pouze ve vojvodství Podlaskie (o 0,1%). V průběhu roku 2011 zaměstnavatelé vytvořili a úřadům práce nahlásili 742,6 tisíc volných pracovních pozic, tj. o 278,6 tisíc volných pracovních pozic méně než v roce 2010 (pokles o 27,3%).

Podle hlavního statistického úřadu na konci ledna roku 2012 činil počet nezaměstnaných 2,121 mil. osob (z toho větší polovina žen). Nejhorší situace na trhu práce byla v okrese szydlowieckém, kde nezaměstnanost dosahovala 37,8%. Velmi špatné podmínky na trhu práce také vykazovaly okresy piský, braniewský, radomský, bartoszycký a łobeský, zde všude překračovala nezaměstnanost 30%.

Míra registrované nezaměstnanosti v březnu 2013 činila 14,3% a oproti lednu 2013 klesla o 0,1%. Pokles míry nezaměstnanosti v březnu tohoto roku byl zaznamenán ve čtrnácti vojvodstvích, z čehož největší pokles (o 0,4%) byl v Západopomořanském vojvodství. Nejnižší míra nezaměstnanosti (10,7%) je ve Velkopolském vojvodství a nejvyšší míra nezaměstnanosti (22,3%) je ve Varmijsko-mazurském vojvodství. Počet nezaměstnaných na konci března 2013 činil 2,315 mil. osob. Z reportů úřadů práce vyniká, že o poklesu nezaměstnanosti rozhodl zvýšený počet odhlášení se z evidence. Důvodem odhlášení bylo hlavně nalezení práce, což je spojeno se zahájením sezónních prací. Počet volných pracovních míst hlášených zaměstnavateli úřadům práce v březnu 2013 činil 87,4 tisíc a ve srovnání s únorem 2013 se počet volných míst zvýšil o 4,6 tisíc míst, čili o 5,6%. (Příloha č. 3)

4.3. Vojvodství

Polsko, jehož oficiální název je Polská republika, v polštině Rzeczpospolita Polska, je rozlohou šestý největší stát v Evropské Unii a devátou největší zemí v Evropě. Jeho rozloha činí 312 679 km čtverečních.

Administrativně se Polsko dělí do tří úrovní.

- Vojvodství (województwo) – vojvodství je nejvyšším správním celkem a celkově se Polsko skládá z 16 vojvodství (Příloha č. 4)
- Okres (powiat) – okres je druhým správním stupněm a celkově se Polsko skládá z 379 okresů. Tyto okresy se dále člení na:
 - Zemský okres (powiat ziemski) – celkový počet zemských okresů je 314

➤ Městský okres (powiat grodzki) – je to v podstatě obec (gmina), která dostala status okresu. Jedná se o největší města v Polsku. Počet těchto okresů je 65.

• Obec (gmina) – těchto obcí je v Polsku přibližně 2400 a se dále dělí na:

- Městská gmina (gmina miejska) - 307
- Městsko-vesnická gmina (gmina miejsko-wiejska) - 582
- Vesnická gmina (gmina wiejska) – 1589

Ve své diplomové práci bych se ráda blíže věnovala jednotlivým vojvodstvím. Srovnání jednotlivých vojvodství z hlediska ekonomické vyspělosti, pracovních příležitostí a jiných aspektů by mohlo přispět k nalezení příčiny polské emigrace. V popisu jednotlivých vojvodství bych se ráda zaměřila na existenci průmyslu v regionu, úroveň služeb, případně na stupeň rozvoje zemědělství. Pokud tyto tři oblasti jsou dostatečně rozvinuté, dá se předpokládat, že by měly nabízet pracovní příležitosti, nezaměstnanost by měla být nižší a počet emigrujících by neměl být vysoký.

Mazovské vojvodství (Mazowsze)

Mazovské vojvodství se rozkládá na ploše 35 600 kilometrů čtverečních a tato rozloha jej činí největším vojvodstvím v zemi. Mazovské vojvodství patří také mezi nejvíce vnitřně polarizované vojvodství v zemi. Mazovské vojvodství tvoří varšavská aglomerace s největším městem v zemi a zároveň hlavním městem Polska – Varšavou, která nejenomže zaujímá dominantní roli v socio-ekonomické oblasti, ale plní také významnou funkci důležitého pro Evropu dopravního uzlu, a dále část vojvodství, které je charakteristické hospodářskými ukazateli, které se nacházejí pod celostátním průměrem.

Mazovsko má ve srovnání s ostatními vojvodstvími největší populační potenciál. V 85 městech, v 42 okresech, v 314 městských gminách a ve více než 9 000 obcích žije téměř 5,2 milionů obyvatel. Z toho 3,4 milionů ve městech a 1,8 milionů na venkově. Samotná Varšava má více než 1,7 milionů obyvatel, což je téměř 33% obyvatel celého vojvodství. Mezi největší města patří Radom, Płock, Siedlce, Ostrołęka a Ciechanów.

Průměrná hustota obyvatelstva v tomto vojvodství činí 145,9 osob na kilometr čtvereční a je vyšší, než celostátní průměr, který je 122 osob na kilometr čtvereční. V evropském měřítku jsou Poláci mladým společenstvím (polovina z nich nedovršila 33. roku života), vzdělaným, se silně rozvinutým smyslem pro podnikání a tvořivost. To se týká především obyvatel Mazovského vojvodství.

Mazovsko je lídrem polských přeměn. Je to nejrychleji se rozvíjející region v Polsku a přitahuje také nejvíce zahraničních investorů. Mazovsko je nejbohatším vojvodstvím v zemi a má největší podíl na tvorbě polského HDP. V žádném jiném regionu v zemi neproběhla transformace tak rychle a tak úspěšně. Průmysl vojvodství se vyznačuje velkou rozmanitostí v odvětvích, což jej činí méně závislým na ekonomických výkyvech na domácím i zahraničních trzích.

Dominantní roli zde sehrává zemědělsko-potravinářský průmysl (vzhledem k oblasti a objemu zemědělské produkce) a petrochemický průmysl (v Płocku se nachází největší rafinerie v zemi). Kromě těchto jsou také důležitá odvětví jako energetika a chemický a elektrotechnický průmysl. Charakteristickým rysem mazovského průmyslu je rychlý rozvoj inovativních odvětví, jakými jsou finanční služby a pojišťovnictví, telekomunikace, informační technologie, elektronika a farmaceutický průmysl. Na Mazovsku je zaregistrovaných 649 354 firem, z čehož v 23 502 firem s účastí zahraničního kapitálu (údaj z roku 2008).

Mazovské vojvodství se také charakterizuje nejvyšším importem a exportem v kraji. Téměř polovina hodnot v těchto dvou oblastech je tvořena firmami z mazovského vojvodství. Hlavními partnery v této oblasti jsou státy Evropské Unie.

K směřování investic na Mazovsko vybízí zejména velikost trhu regionu a celé země, a také strategická poloha vojvodství pro rozvíjení činnosti v oblasti výroby a služeb. Dalším důvodem je také dobrá dopravní infrastruktura (silniční a železniční síť, mezinárodní letiště Okęcie a Mazowiecki Port Lotniczy Warszawa-Modlin) a dobře vzdělaná pracovní síla. 14% obyvatel vojvodství jsou lidé s vyšším vzděláním, 30% obyvatel má střední vzdělání. Je to zásluhou vysokého počtu vysokých škol v regionu. Nachází se zde 19 veřejných vysokých škol a 91 soukromých vysokých škol. Mezi nejdůležitější univerzity patří Varšavská univerzita, Varšavská polytechnika, vysoká škola ekonomická a vysoká škola zemědělská.

Kromě varšavské aglomerace tvoří zbytek regionu zemědělskou oblast. Zemědělské pozemky pokrývají 65% oblasti, to je 13% zemědělské půdy celého

Polska. Mazovsko je regionem zahrádkářským a zahradnickým. Přibližně 30% sadů se nachází na Mazovsku, což představuje více než 40% národní produkce ovoce. Více než polovina produkce jablek a čtvrtina produkce jahod pochází právě z Mazovského vojvodství. Mazovské vojvodství je také předním výrobcem zeleniny v Polsku a druhým největším producentem obilovin. V Mazovsku se také velice daří produkci mléka a masa. S ohledem na ochranu životního prostředí, Mazovsko klade velký důraz na udržitelný rozvoj regionu. Výsledkem je rychlý nárůst v ekologické produkci. V regionu již vzniklo více než tisícovka ekofarem.⁶²

Velkopolské vojvodství (Wojewodztwo Wielkopolskie)

Velkopolské vojvodství je rozlohou druhé největší vojvodství v Polsku (jeho rozloha je 29 286 kilometrů čtverečních) a třetí největší co se týče počtu obyvatel. Velkopolské vojvodství má přibližně 3 400 000 obyvatel, z čehož 57% tvoří obyvatelé měst. Velkopolsko se člení na 4 města, která jsou zároveň okresem, na 31 okresů a 226 obcí. Hlavním městem Velkopolska je město Poznaň. V poznaňské aglomeraci žije téměř 700 000 obyvatel, co je více než 20% populace velkopolského vojvodství.

Vojvodství se velmi dobře situovává, leží ono na křižovatce významných evropských komunikačních linek. Kříží se zde důležité trasy vedoucí z Berlína přes Poznaň, Konin, Varšavu až do Moskvy, a také z Prahy přes Wrocław, Leszno, Poznaň až na pobřeží Baltského moře. V Poznani se nachází také mezinárodní letiště „Ławica“.

Vojvodství je charakteristické rostoucím trendem počtu populace, a je to důsledkem jak přirozeného růstu populace, tak saldem migrace. Kladné saldo migrace naznačuje vysokou atraktivitu vojvodství ve srovnání s ostatními vojvodstvími v zemi. Téměř třetina obyvatel jsou mladí lidé ve věku mezi 18-39 lety. V produktivním věku se nachází asi 2 miliony obyvatel, což představuje zhruba 60% z celkového počtu obyvatel v daném vojvodství.

Věková struktura a schopnost rychle se přizpůsobit k podnikání v tržním hospodářství jsou důležitými aspekty pro vznik nových firem a vytváření nových

⁶² Čerpáno z: Krótka o Mazowszu.[online].[cit. 2012-02-13].Dostupné z: <http://www.mazovia.pl/wojewodztwo/krotko-o-mazowszu/>

pracovních míst. Díky tomu patří Velkopolské vojvodství mezi čtyři regiony s nejnižší nezaměstnaností. Co se týče nezaměstnanosti, nejlépe je na tom poznaňská aglomerace, kde je nezaměstnanost prakticky nulová. V tomto vojvodství se nicméně také nacházejí oblasti, kde je zvýšené procento nezaměstnanosti a mezi tyto oblasti patří zejména okresy z východní části Velkopolska.

Velkopolsko je tradičně regionem s vyšší, ekonomickou aktivitou a organizací společenského života než je celostátní průměr.

Regionální ekonomika velkopolského vojvodství je velmi dobře diverzifikovaná. Představuje vysoký stupeň investic, úroveň industrializace a také otevřenost vnějším trhům. V průmyslovém sektoru Velkopolska jsou přítomní světoví ekonomičtí partneři. Produkce se zde vyznačuje nadprůměrnou hodnotou připadající na jednoho zaměstnance. V roce 2003 zde byl zaznamenán nejvyšší investiční nárůst mezi všemi regiony Polska a nejvíce finančních prostředků plyne především do průmyslového odvětví. Silnou pozici v průmyslové produkci zaujímá výroba motorových vozidel, strojů a elektrických zařízení, a také výroba nábytku.

Velkopolsko se vyznačuje výrazným zapojením zahraničních investorů. Vzniklo více, než 4500 firem s účastí zahraničního kapitálu. Mezi obory s nejvyšší mírou zahraničních investic patří potravinářský, chemický a farmaceutický průmysl, doprava a strojírenství. Významnou součástí je také finanční a obchodní sektor. Mezi zahraničními investicemi dominují investice z Německa. Velký je také podíl britského, amerického, irského a švédského kapitálu. Hodnota investic zahraničních firem činí téměř 7 miliard amerických dolarů.

Více než 80% subjektů se zahraničním kapitálem se nachází v Poznani a v okolí Poznaně, naopak ve většině polských obcí jejich počet nepřekročí číslo 10. Poznaň obdržela vysoké ratingové hodnocení od Moody's Investors Service, jedno z nejvyšších mezi městy celého Polska.

Významnou roli v ekonomice vojvodství hraje průmysl. Je zdrojem příjmu asi třetiny celkového počtu ekonomicky aktivního obyvatelstva vojvodství a poskytuje hlavní část hrubého domácího produktu vyrobeného na Velkopolsku. Mezi nejnámější průmyslová centra patří: Poznaň, Leszno, Kalisz, Ostrów, Konin a Piła. V tomto segmentu je zaměstnaných více než 340 tisíc lidí, z čehož 99% pracuje v soukromém sektoru.

Pro velkopolský průmysl je charakteristické, že je zde zastoupení hlavně malých a středních firem, pro které je výhodou jejich mobilita a flexibilita na přizpůsobování se tržním pravidlům.

V boji o evropské trhy se čím dál tím více firem podrobuje ověřování kvality – mezinárodním systémům kontroly jakosti ISO.

V diverzifikované sektorové struktuře Velkopolska dominuje zemědělsko-potravinářský zpracovatelský průmysl. Mezi důležité rozvíjející se skupiny průmyslu patří výroba motorových vozidel. Mezi další důležité oblasti v ekonomice Velkopolska patří slévárenství, farmaceutický průmysl, plastový výrobky pro stavebnictví, keramika, sklo a textilní průmysl. Důležitou roli hraje také těžba hnědého uhlí, ocelářství a produkce elektřiny.⁶³

Lubelské vojvodství (Wojewodztwo Lubelskie)

Lubelské vojvodství o celkové rozloze 25 122 kilometrů čtverečních je třetím největším vojvodstvím v Polsku. Nachází se v jihovýchodní části země. V severní části sousedí s vojvodstvím Mazovským a Podleským, v západní části s vojvodstvím Svatokřížským a na jihu sousedí Lubelsko s vojvodstvím Podkarpatským. Na východní straně sousedí Lubelsko s Běloruskem a Ukrajinou a tato hranice je zároveň východní hranicí Evropské Unie.

Lubelské vojvodství má téměř 2 174 000 obyvatel. Hustota zalidnění je poměrně nízká, na jeden kilometr čtvereční připadá 86 osob.

Nezaměstnanost v Lubelském vojvodství činí 13,2%. Celkový počet nezaměstnaných tvoří 51% ženy a celkový počet nezaměstnaných tvoří z 54% osoby žijící na venkově. Z celkového počtu nezaměstnaných tvoří 23% osoby ve věku 18-24 let.⁶⁴

Hlavním městem vojvodství a zároveň největším městem východního Polska je město Lublin s téměř 353 500 obyvateli. Plní funkci administrativního, ekonomického a kulturního centra regionu. Silnou stránkou města Lublin je jeho významný potenciál pro pokročilé akademické a výzkumné zařízení.

⁶³ Čerpáno z: *Prezentacja regionu*. [online]. [cit. 2013-02-13]. Dostupné z: <http://www.wielkopolska-region.pl/index.php?aid=110354061641c6b188acf08>

⁶⁴ Čerpáno z: *Główny Urząd Statystyczny. Rocznik statystyczny wojewodztw 2012*. Zakład wydawnictw statystycznych, Warszawa 2012. ISSN 1230- 5820.

Lubelsko je jedním z největších a nejdůležitějších zemědělských regionů v Polsku. Bohatý sortiment ekologický čistých potravin podporuje rozvoj potravinářského průmyslu, a zejména v oblasti ovoce a zelenina, výroby cukru, mlynářství, produkce mléčných výrobků, produkce masných výrobků, pivovarnictví, lihovin a tabáku. Tento region je také známý díky včelařství a bylinkářství. Lubelské čaje, bylinné sirupy a med jsou velice žádané na domácích i zahraničních trzích.

Důležité místo v ekonomické struktuře regionu zaujímá těžební průmysl. Po Slezsku se v Lubelském vojvodství nachází druhá největší uhelná pánev v zemi. Lubelská země je bohatá také na přírodní stavební suroviny, kterými jsou zejména vápenec, slín, křída, jíla, písek, což se odráží ve vysokém počtu cementáren a podniků se stavebními materiály, produkujícími nejrůznější stavební materiály. Významné jsou v tomto vojvodství také naleziště ropy a zemního plynu. Dalším bohatstvím kraje jsou minerální vody, díky kterým je velmi známé především středisko Nałęczów.

Výhodami Lubelského vojvodství jsou především výzkumné centrum v Lublinu a mladý, dobře vzdělaný kádr. Výzkumná střediska disponují velkým potenciálem, který najde přímé uplatnění v regionální ekonomice prostřednictvím Lublinského vědecko-technologického parku.⁶⁵

Lubelské vojvodství je především zemědělskou oblastí. Počet obcí, vesnic a zemědělských oblastí se blíží k číslu 4 300, kdežto počet měst je 42. Obyvatelstvo venkova tvoří více než polovinu z celkové populace, je to necelých 54%, kdy průměr v zemi tvoří 39%. Lubelské vojvodství je také jedním z regionů s největším podílem zemědělské půdy v Polsku. Zemědělská půda tvoří zhruba 58% z celkové plochy. Více než tři čtvrtiny zemědělské půdy tvoří orné půdy. Přírodní potenciál Lubelského vojvodství je mnohem příznivější ve srovnání s průměrnou hodnotou v celém Polsku. Ukazatel kvality zemědělské produkce v regionu má hodnotu 74,1 bodu dle stupnice IUNG⁶⁶ v Puławach (průměrný počet bodů celého Polska je 66,6 bodu) a je jedním z nejvyšších v Polsku. Díky tomu je Lubelské vojvodství ve vedoucím postavení mezi ostatními vojvodstvími ve zpracování zemědělských a

⁶⁵ Čerpáno z: *Gospodarka regionu Lubelskiego*. [online]. [cit. 2013-02-17]. Dostupné z: <http://www.lubelskie.pl/index.php?pid=419>

⁶⁶ IUNG (Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach) je státní vědecký institut spadající pod Ministerstvo zemědělství a rozvoje venkova

zahradnických plodin. Po mnoho let je Lubelské vojvodství největším producentem keříkového ovoce a bobulovitých rostlin v zemi. Je největším producentem malin (83,6% národní produkce), rybízu (56,6%), a angreštu (30,7%). Celkově Lubelsko poskytuje 50% národní sklizně ovoce z keřů a bobulovin. Lubelsko je také jedním z největších dodavatelů obilovin – 9,7% národní sklizně, ovoce ze stromů – 17,3%, cukrové řepy – 14,6% a zeleniny – 11,1%.⁶⁷

Varmijsko-mazurské vojvodství (Województwo warmińsko-mazurskie)

Varmijsko-mazurské vojvodství se nachází v severovýchodní části Polska. Vzhledem ke svým přírodním hodnotám je považováno za jednu z nejkrásnějších polských oblastí. Toto vojvodství je čtvrtým největším regionem Polska, leží na rozloze 24 000 kilometrů čtverečních. Administrativně se toto vojvodství člení na 116 obcí a 19 okresů. Hlavním městem je město Olsztyn, které má více než 170 000 obyvatel. Téměř z 30% z celkové rozlohy vojvodství pokrývají lesy, 6% vody a 46% orné půdy.

Varmijsko-mazurské vojvodství obydluje více než 1 400 000 obyvatel. Má nejmenší hustotu osídlení, pouze 59 obyvatel na kilometr čtvereční a je etnicky nejvíce různorodým vojvodstvím v zemi. Žije zde zhruba 80 000 Ukrajinců, 20 000 Němců, Romové, Bělorusové a jiní.

Populace varmijsko-mazurského vojvodství je poměrně mladá, 23,2% populace je v předproduktivním věku, 63,5% v produktivním věku a 13,3% populace je v poproduktivním věku. Vojvodství je charakteristické jednou z nejvyšších měr populačního růstu v zemi. Činí 1,6, kdežto celostátní průměr je pouze -0,2.

Ve varmijsko-mazurském vojvodství je zaregistrováno 910 ekonomických subjektů, z čehož 94% zabírá soukromý sektor. Průmyslová produkce v regionu má hodnotu 15,8 miliardy zlotých, a to staví varmijsko-mazurské vojvodství na 11. místo mezi 16-ti vojvodstvími. Podíl soukromého sektoru na průmyslové výrobě činí 86%. Z celkového počtu ekonomických subjektů 76,3% podniků vedou fyzické osoby, 0,7% družstva a 10,9% obchodní společnosti. Pouze 0,056% všech podniků jsou státem vlastněné podniky.

⁶⁷ Čerpáno z: *Rolnictwo i obszary wiejskie*. [online]. [cit. 2013-02-17]. Dostupné z: <http://www.lubelskie.pl/index.php?pid=404>

Varmijsko-mazurské vojvodství, jako jedna z nejméně znečištěných oblastí země, se podílí na programu Zelené plíce Polska. Mezi hlavní odvětví ekonomiky ve vojvodství patří výroba zdravých potravin, dřevařský průmysl, ekologické lesnictví, ekoturistika, produkce pneumatik, strojů a zařízení, kde se čerpá z čistých průmyslových technologií a využívá se obnovitelné zdroje energie.

Dominuje zde výroba potravinářských výrobků a nápojů, výroba nábytku, výroba elektrických strojů a přístrojů a výroba kožených oděvů a kožešinových doplňků. 42,5% produkce pryžových výrobků pochází z města Olsztyn, kde je továrna na pneumatiky.

Hrubý domácí produkt na jednoho obyvatele Varmijsko-mazurského vojvodství činí 16 504 zlotých a je nižší než celostátní průměr (21 366 zlotých), a tvoří tak 77% polského průměru.

Zemědělská půda tvoří 46,3% celkové rozlohy vojvodství (33,4% orné půdy, 7,5% louky, 7,5% pastviny, sady 0,1%). Lesy pokrývají 29,9% plochy. Aby mohlo zemědělství ve Varmijsko-mazurském vojvodství zvládnout náročné přírodní podmínky, je potřeba mít k dispozici vysokou úroveň technické infrastruktury. Má to však za následek to, že jednotkové náklady produkce jsou vyšší, ale příjmy jsou méně ziskové, než v jiných vojvodstvích země.

Téměř všechny farmy jsou v soukromém vlastnictví. Průměrná rozloha jednotlivých farem je poměrně velká a má 14 hektarů. Podíl hospodářství s pozemky většími než 20 hektarů (14,5%) je výrazně vyšší než celorepublikový průměr. Vodní plocha ve vojvodství zabírá 6% celkové rozlohy vojvodství, což činí 18,2% celkové rozlohy země. Rybářské obhospodařování hraje v regionu důležitou roli a rozvíjí se ve třech směrech: obhospodařování jezer, rybníků a řek. Mořský rybolov se situován především ve vodách Zalewu Wiślanego. Zemědělství v regionu se tvořeno především výrobou a zpracováním obilovin (79,4% z osevní plochy) a brambor (3,8%). Hlavními objekty chovu je drůbež, prasata, skot, dobytek, koně a v malém procentu také ovce.

Podíl zahraničního kapitálu činí 0,8% z celkové výše zahraničního kapitálu v Polsku. Vojvodství Varmijsko-mazurské se nachází na 14.místě v seznamu všech vojvodství podle počtu „velkých“ investičních projektů.

Dle demografických prognóz polského statistického úřadu se ve Varmijsko-mazurském vojvodství očekává značné zvýšení obyvatel v produktivním věku. Předpokládaný nárůst obyvatel v produktivním věku bude vytvářet tlak na regionální

trh práce, což signalizuje potřebu na vytvoření dalších pracovních míst. Ve Varmijsko-mazurském vojvodství je ekonomicky aktivních téměř 435 000 osob. Podíl zaměstnaných v zemědělství a v průmyslu daného vojvodství je srovnatelný s podílem celého Polska. Naopak větší je podíl zaměstnaných v sektoru služeb. Již několik let se Varmijsko-mazurské vojvodství potýká s největší nezaměstnaností v zemi. Nezaměstnanost měřená poměrem počtu nezaměstnaných k ekonomicky aktivním v daném vojvodství činí 20,2%.⁶⁸

Výše jsou uvedeny čtyři největší vojvodství, které byly podrobně popsány. Dále stručně uvedu zbylá vojvodství.⁶⁹

Západopomořanské vojvodství (Województwo zachodniopomorskie)

Západopomořanské vojvodství, o rozloze 22 896 kilometrů čtverečních, počet obyvatel činí 1,7 mil., hustota zalidnění zde činí 76 osob na kilometr čtvereční. Hlavním městem je Štětín. Toto vojvodství obsahuje mořské pobřeží a jižní část Pomořanského pojezeří (Pojeziorze Pomorskie). Důležitou úlohu v tomto vojvodství hraje masný, potravinářský, papírenský, dřevařský průmysl a energetika. Toto vojvodství je díky mořskému pobřeží pro turisty velmi atraktivní. Nachází se zde také několik lázní a léčebných zařízení.

Podleské vojvodství (Województwo podlaskie)

Toto vojvodství se rozkládá na rozloze 20 180 kilometrů čtverečních, počet obyvatel činí 1,2 mil., hustota zalidnění zde činí 62 osob na kilometr čtvereční. Hlavním městem je Białystok. Na území tohoto vojvodství se nachází jezera Pojezierze Suwalskie nížina Nizina Podlaska. Vojvodství je charakteristické hustým zalesněním kraje. Nachází se zde pralesy Puszcza Białowieska, Augustowska, Knyszyńska. Neúrodná půda a špatné klimatické podmínky nejsou příznivé pro rozvoj zemědělství. Mezi průmyslem převládá průmysl dřevařský, tabákový a

⁶⁸ Čerpáno z: *Informacje o regionie*. [online]. [cit. 2013-02-17]. Dostupné z: <http://wrota.warmia.mazury.pl/Informacje-o-regionie.html>

⁶⁹ Čerpáno z: *Podział administracyjny Polski i charakterystyka województw*. [online]. [cit. 2013-05-16]. Dostupné z: <http://geografia.na6.pl/podzial-administracyjny-polski-i-charakterystyka-wojewodztw>

potravinářský. Na území tohoto vojvodství se nachází mnoho turistických oblastí, protože je zde jedno z nejčistších přírodních prostředí.

Dolnoslezské vojvodství (Województwo dolnośląskie)

Dolnoslezské vojvodství se rozkládá na ploše 19 948 kilometrů čtverečních, což ho činí sedmým největším vojvodstvím, co se týče rozlohy. Žije zde asi 3 mil. obyvatel a průměrná hustota osídlení je asi 152 osob na kilometr čtvereční. Hlavním městem tohoto vojvodství je Vratislav. Geograficky vojvodství zahrnuje Slezskou nížinu a Sudety a dává tímto krajině různorodost. Vojvodství je bohaté na nerostné suroviny, takové jak černé uhlí, hnědé uhlí, nikl, měď a skalní minerály. Kromě těchto surovin, které pomáhají rozvoji takovému průmyslu jako hornictví, metalurgie, keramika, energetika, strojírenství a zpracování potravin, se zde rozvíjí také zemědělství díky úrodným půdám Slezské nížiny. Na území tohoto vojvodství se nachází také mnoho turistických atrakcí, jako jsou například lázně.

Pomořské vojvodství (Województwo pomorskie)

Pomořské vojvodství se rozkládá na ploše 18 293 kilometrů čtverečních. Žije zde asi 2,2 mil. obyvatel a hustota zalidnění na kilometr čtvereční činí 76 osob. Hlavní město vojvodství je Gdaňsk. Toto vojvodství zahrnuje oblast Źuławy Wiślane a pás pobřeží. Průmysl je zde převážně námořní, elektrotechnický a obuvnický, dále lodní stavitelství, zpracovávání potravin a rafinace ropy. Atraktivitu vojvodství zvyšuje moře, lesy, jezera a památky Trojměsta.

Lodžské vojvodství (Województwo łódzkie)

Plocha činí 18 216 kilometrů čtverečních a počet obyvatel tohoto vojvodství činí 2,6 mil. obyvatel. Hustota zalidnění je 149 obyvatel na kilometr čtvereční a hlavním městem je Lodž. Geograficky se vojvodství nachází v pásu středopolských nížin a disponuje několika nerostnými surovinami, jako je například černé uhlí a železná ruda. Průmysl je zde zastoupen textilní, potravinářský, strojírenský, chemický, sklářská a stavebních materiálů.

Kujavsko-pomořské vojvodství (Województwo kujawsko-pomorskie)

Vojvodství se rozkládá na ploše 17 970 kilometrů čtverečních, žije zde 2,2 mil. obyvatel, hlavním městem je Bydgoszcz a hustota zalidnění činí 119 osob na

kilometr čtvereční. Zeměpisně se vojvodství rozkládá na části velkopolského pojezeří, na části pomořanského pojezeří a na části Kujav. Vojvodství je chudé na nerostné zdroje, jsou přítomna pouze ložiska kamenné soli. Vojvodství je naopak bohaté za zalesněná území a zemědělské půdy a dále na hrady a zámky, což je známou turistickou atrakcí. Také je známé lázněmi v Ciechocinku.

Podkarpatské vojvodství (Województwo podkarpackie)

Vojvodství se rozkládá na ploše 17 844 kilometrů čtverečních, žije zde 2,1 mil. obyvatel, hlavním městem je Rzeszów a hustota zalidnění činí 120 osob na kilometr čtvereční. Toto vojvodství je převážně zalesněné, rozkládá se zde Sandomeřská pánev, Nízké Beskydy a Karpaty. Hlavní nerostnou surovinou vyskytující se zde je ropa a síra. Průmysl je zde rozvinut zbrojařský, mechanický, potravinářský, sklářský a dřevařský. Zpracovává se zde zelenina a ovoce.

Malopolské vojvodství (Województwo małopolskie)

Vojvodství se rozkládá na ploše 15 190 kilometrů čtverečních, žije zde 3,3 mil. obyvatel, hlavním městem je Krakov a hustota zalidnění činí 201 osob na kilometr čtvereční. Na jeho území se rozkládá povodí Visly, Podhale a Karpaty. Převládá zde průmysl energetický, kožařský, potravinářský, papírenský a zemědělský. Na území vojvodství se nachází mnoho cenných památek a turistických zajímavostí.

Lubušké vojvodství (Województwo lubuskie)

Vojvodství se rozkládá na ploše 13 989 kilometrů čtverečních, žije zde 1 mil. obyvatel, hlavním městem je Gorzów Wielkopolski a hustota zalidnění činí 72 osob na kilometr čtvereční. Vojvodství je charakteristické velikostí lesního porostu a ledovcovými oblastmi. Je zde rozvinut průmysl textilní, potravinářský a metalurgický. Čisté, neznečištěné životní prostředí a lesy přispívají k rozvoji cestovního ruchu a k rekreování.

Slezské vojvodství (Województwo śląskie)

Vojvodství se rozkládá na ploše 12 331 kilometrů čtverečních, žije zde 4,8 mil. obyvatel, hlavním městem jsou Katowice a hustota zalidnění činí 405 osob na kilometr čtvereční. Vojvodství je převážně horským terénem. Je také bohaté na

nerostné suroviny, například černé uhlí, zinek, olovo, stavební suroviny a železo. Dominuje zde hornický, hutnický, textilní, energetický a stavební průmysl. Nachází se zde mnoho turistických atrakcí, mezi nejznámější patří Czestochowa, městské obvody na území Katovic, které jsou pod záštitou UNESCO, Bielsko-Biala, Szyrk, Wisla, léčebny a sanatoria v Ustroni a četné cyklistické stezky.

Svatokřížské vojvodství (Województwo świętokrzyskie)

Vojvodství se rozkládá na ploše 11 691 kilometrů čtverečních, žije zde 1,3 mil. obyvatel, hlavním městem jsou Kielce a hustota zalidnění činí 117 osob na kilometr čtvereční. Nachází se zde automobilový, sklářský, metalurgický a potravinářský průmysl. Jsou zde výborné podmínky pro rozvoj zemědělství díky velmi úrodným půdám – černozem a lessy. Lákavé pro turisty jsou zejména Svatokřížské hory a lázně v Solci a Busku.

Opolské vojvodství (Województwo opolskie)

Vojvodství se rozkládá na ploše 9 412 kilometrů čtverečních, žije zde 1 mil. obyvatel, hlavním městem je Opole a hustota zalidnění činí 119 osob na kilometr čtvereční. Díky kvalitním půdám se zde daří zemědělství a zemědělské produkci, mezi hlavní produkty patří zejména výroba pšenice, cukrové řepy, pasteveckých rostlin. Daří se zde chovu dobytka. Průmysl zde můžeme nalézt automobilový, strojírenský, textilní a chemický.

4.4. Zemědělství v Polsku

Polsko je tradiční zemědělskou oblastí. Má k tomu ideální podmínky, jakými jsou geografická poloha a podnebí. Zemědělské oblasti tvoří 93,2% rozlohy celého Polska.⁷⁰

V posledním čtvrtletí roku 2009 bylo v Polsku 55% osob starších 15-ti let ekonomicky aktivních, z toho 44% obyvatel bylo pracujících. Ze všech pracujících

⁷⁰ Čerpáno z: PRUS, Piotr. *Współczesne problemy rolnictwa i obszarów wiejskich w Polsce*. Katedra Ekonomiki i Doradztwa w Agrobiznesie, Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy, Bydgoszcz.[online].Dostupné na:
http://www.wne.sggw.pl/czasopisma/pdf/PRS_2008_T5%2820%29_s133.pdf

osob bylo 15% osob pracujících v odvětví zemědělství, lesnictví, rybolov, lov a 98% pracujících v tomto odvětví pracovalo v zemědělství.⁷¹

Navzdory postupnému poklesu podílu zemědělství na HDP, zemědělské oblasti stále splňují důležitou hospodářskou a společenskou úlohu. V zemědělství je zaměstnáno okolo 16% populace země, což je 66% venkovské populace.

Základem dnešního polského zemědělství a zároveň jeho nejstabilnějším prvkem je tradiční rodinné hospodářství (statek), tzv. „chłopskie“⁷². Je to druh politické formace, který pochází z minulých staletí. To, co z něj zůstalo k dnešnímu dni, v mnoha ohledech navazuje za stav z 19. století, i když instituce, sociálně-ekonomická struktura, kultura produkce a také chování účastníků podlelo určitým změnám. S trochou nadsázky by se současný stav a forma zemědělství dal označit jako zmodernizovaný skanzen. Dnes v něm žije většina polské zemědělské populace.

K tradičnímu zemědělství patří malé a velmi malé (několika hektarové) více produkční hospodářství (farmy) zaměřená především na uspokojování vlastních potřeb rolníků. Výroba je v nich neoddelitelně spjata s chodem domácnosti. Jejich prodejnost a účast na trhu je tudíž velmi nízká. Jsou to z velké části hospodářství téměř přirozená. Majitele těchto hospodářství charakterizuje konzervatismus a slabé nebo velmi pozvolné reagování na chování a signály trhu. Výrobní proces má v podstatě rutinní charakter.

Pokud se ohlédneme zpět za tímto obdobím, tak v porovnání s tímto tradičním hospodářstvím bychom po právu mohli použít slovo „degradace“. Neznamená to, že úroveň produkce a výnosů neustále klesaly, neznamená to také ani to, že kromě zlých období nebyla tady také dobrá období. Nicméně udržitelnost struktur a povaha většiny hospodářství, chování těch, kteří v nich hospodařili, a ve výsledku také jejich efektivnost znamenala, že se tradiční zemědělství systematicky stávalo stále více anachronické, zaostalé v porovnání se západoevropským zemědělstvím, stejně jako s nezemědělskými odvětvími polského hospodářství. Tato vlastnost v polském zemědělství dominuje dodnes. S mnohými rozdíly mezi

⁷¹ Mały rocznik statystyczny Polski 2010

⁷² Jinak také rolnické hospodářství, rodinná farma, samostatné hospodářství – je to historicky vyvinutá forma zemědělského hospodářství, která trvale spojuje funkci výroby se způsobem života rolnické rodiny. Má dvě formy: rodinnou (půda a výrobní prostředky jsou v soukromém vlastnictví) nebo hospodaření na pozemcích pronajatých nebo převedených pro dočasné užívání.

jednotlivými obdobími, které tvoří dané století je tato vlastnost společným a dominujícím elementem, protože ovlivňuje převážnou většinu ekonomických aktivit venkovského obyvatelstva a činnost na většině obdělávané půdy využívané pro zemědělství.

Po druhé světové válce bylo polské zemědělství kompletně narušeno, ne-li zničeno, ale na pozadí chudoby a úpadku se polské zemědělství začalo pozvolna vzpamatovávat, a pro určitý počet zemědělských hospodářství se začaly vytvářet lepší podmínky. Velká, stále neuspokojená poptávka po potravinách, černý trh, výhodný výprodej objektů, jehož vlastníky byli obyvatelé měst, vytvořily jakousi přechodnou konjunkturu pro významný počet zemědělských podniků. S odpovídající změnou chování byly zapojeny do tržního mechanismu (i když převládal černý trh), což se ukázalo jako stabilní. Tento jev přetrvával ještě nějakou dobu i po válce, do doby, než byl nastolen stalinovský systém.

V rámci obecné „stalinizace“ veřejného, politického a hospodářského života výše uvedené příznaky tržní aktivity zemědělských hospodářství utlumily dvě velké akce – zemědělská reforma a „válka o obchod“. Zanikly soukromé hospodářské statky a kapitalistické podniky (také farmářské). Vlastnická a výrobní struktura zemědělských hospodářství zůstala stejná a upevněná. Doposud nepřliš silné tržní nastavení těchto hospodářství začalo pozvolna skomírat. Naopak se objevily dva nové jevy, a těmi byly Státní zemědělská hospodářství (Státní statky) a dělníci-rolníci. Státní statky byly jednotkami, které si zachovaly jisté negativní vlastnosti bývalých statků a rychle si osvojily všechny neřesti „socialistických podniků“. Mimo vlastností zděděných po bývalých statcích, hlavní vlastností bylo uchovávaní a dokonce umocnění „étosu fornala“, čili postava nájemných zemědělských pracovníků charakterizujících se slabou pracovní motivací, nevelkým intelektuálním zapojením a nedodržováním sedmého přikázání božího – nepokradeš. Tyto hospodářské statky zůstaly podrobeny důkladnému centrálnímu plánování, což ve většině případů označovalo zavedení jednotných směrnic týkajících se výrobních metod a sortimentu. Bylo to absurdní z důvodu velkých rozdílů v tradici, v půdě, v dovednostech, atd., a toto muselo způsobit významný pokles efektivity. Tomu následovalo stejně absurdní nařízení sovětských vlád ve věci hluboké orby a úpravy kukuřice. Také předsedové státních statků začali napodobovat typické chování „socialistických manažerů“, svým nadřízeným předávali falešné informace, žádali o dotace, bezplatné povolenky a prémie.

Druhým důležitým jevem byli rolníci-dělníci, to znamená osoby žijící na venkově, členové rolnických rodin, ale pracující v průmyslu. Málo se realizovali v práci v továrně a byli unaveni dlouhým dojížděním do práce. Tímto způsobem se velká agrární nezaměstnanost, zděděná z meziválečných dob, přeměnila v nadměrné zaměstnávání v průmyslu (jiná forma skryté nezaměstnanosti). Obě jsou do dnešního dne velkým problémem Polska.

V „poříjnovém“ období Polské lidové republiky se toho od období stalinismu příliš nezměnilo. Zmírnil se tlak státu, což pomohlo posílení zemědělského hospodářství a rozvoji černého trhu zemědělských produktů. Problém nedostatečného zásobení země potravinami, stejně jako v minulém období, stále nebyl vyřešen, naopak nedostatek základních potravinářských výrobků (nejednou byl nedostatkovým zbožím i chléb), byl katastrofální a to i když pomineme ubohost sortimentu, Je potřeba uvést jako příčiny kvalitativní a kvantitativní regrese výroby, vývoz potravin v rámci vazalských závazků vůči sovětskému bloku a velké ztráty během transportu a skladování. Vláda nedokázala zajistit základní zásobení potravinami tak, jak to bylo například v Československu nebo v Maďarsku.

V období „třetí republiky“ nedošlo v Polsku v oblasti zemědělství k zásadním změnám. Odpovědně byl realizován pouze jeden úkol státní administrativy v oblasti zemědělství, a to likvidace státních zemědělských hospodářství. Politika vlády třetí republiky se k zemědělství stavěla obdobně jako politiky předchozích vlád. Primárně sloužila k udržení příjmů z hospodaření zemědělských podniků. Bylo to odůvodněno poklesem těchto příjmů, nezaměstnaností neumožňující odchod větších skupin venkovského obyvatelstva do jiných oblastí hospodářství a také nutností zachování sociálního smíru. Tato politika však nedokázala vyřešit základní problém, kterým byla změna ekonomické struktury zemědělství, účinně nepodporovala výrobní hospodářské statky a nesloužila postupnému přesunutí na novou dráhu nebo eliminování tradičních, malých a málo výrobních zemědělských hospodářství.

Proces obnovy kapitalismu v zemědělství byl velice křehký a pozvolný, ale přesto postupoval. Malá skupina hospodářských statků ustoupila ze zemědělského využívání půdy, další nevelká skupina rolnických hospodářství se přeměnila na zemědělská hospodářství (farmy). Kdyby se Polsko mělo spoléhat na tento spontánní proces, tradiční rolnická hospodářství by zůstala nezměněna ještě dalších několik desítek let. U hlavní skupiny rolnických hospodářství lze sledovat dva nové jevy. Prvním je postupující naturalizace těchto hospodářství. Hospodářství nejsou schopna

splnit požadavky trhu (např. pokles cen zemědělských produktů), je potřeba stále více prostředků na zajištění dostatku potravin pro rodinu, proto se tato hospodářství postupně přesouvají v lokální zónu šedé ekonomiky. Ve výsledku se rozdíl mezi kapitalistickými zemědělskými podniky a tradičními rolnickými hospodářstvími stále zvětšoval.

Druhým jevem je návrat rolníků-dělníků. V posledních několika letech byl kladen důraz i na jiné odvětví než je zemědělství. Rapidně vzrostla produktivita práce, což při významném, ale nerovnoměrném růstu produkce, znamenalo propouštění vysokého počtu osob pracujících mimo zemědělství (těch, kteří v období PLR patřili ke skryté nezaměstnanosti). Většina se vrátila zpět na venkov a tam nyní tvoří agrární nezaměstnanost, udržovanou díky téměř naturálnímu zemědělskému hospodářství a díky dotacím sociálního státu.

O výše uvedené situaci se Małecky-Tepicht vyjádřil tak, že za úspěch v obnovení kapitalismu mimo zemědělství vděčí Poláci právě tomu, že zaostalé zemědělství vstřebalo většinu nezaměstnaných lidí.

Svého času se mnoho ekonomů, kteří se stavěli proti centrálně řízené ekonomice, domnívalo, že přetrvání soukromého zemědělství bude faktorem, který pomůže v obnově kapitalismu v Polsku. Očekávalo se, že to bude základ pro rozvoj soukromého podnikání, toto očekávání však bylo mylné. Dále se Małecky-Tepicht vyjádřil, že kdyby neexistoval právě systém rolnického hospodářství, proces transformace v Polsku mohl mít úplně jiný průběh.⁷³

V dnešních dnech je ekonomická kondice většiny rolnických hospodářství velice slabá. Hodnota tržeb stále ještě není zisk, ale pouze příjem, ze kterého se musí uhradit veškeré náklady vynaložené na výrobu prodaného zboží. V každém případě jen malé procento z malých hospodářství, ve skutečnosti je to méně než polovina, je schopna investovat a podniknout určité kroky k tomu, aby rozšířily výrobu.

V současné době má Polsko kolem 174 tisíc hospodářství s rozlohou více než 15 ha, což je pouze o 3% více než na konci osmdesátých let. Zvýšil se také počet 1-2 hektarových hospodářství. Při takovém složení agrární struktury počet zaměstnaných v přepočtu na 100 ha zemědělské půdy, nepočítaje hospodářství do 1

⁷³ Čerpáno z: BEKSIK, J., GRUSZECKI, T., GRZELOŃSKA, U., PAPUZIŃSKA, J., ZOCHOWSKI, D. *Polska gospodarka w XX wieku. Eseje historyczno-ekonomiczne*. Wyd.1. Wydawnictwo Literatura, Łódź 2003. ISBN 83-89409-16-X.

ha, je přibližně okolo 21 osob. V Evropské unii je tento ukazatel třiapůlkrát menší. Ve výsledku statistik polský rolník produkuje potraviny pro 10 lidí, kdežto unijní zemědělec pro 40 lidí.

Polští zemědělci v období Polské lidové republiky nebyli kolektivizováni v pravém slova smyslu, ale byli celkově zbaveni své svobody a svého majetku v cestě za plnou závislostí na státu z hlediska výroby, dodávek a prodeje, a také ze sociálního hlediska. Byl vytvořen druh produkčního, intelektuálního a sociálního skansenu. Proto se dnes polský rolník cítí bezradný, ztracen, opuštěn a také rozzloben. Pro většinu polských zemědělců byl střet s realitou tržního hospodářství výzvou, na kterou v žádném případě nebyli připraveni, a politika státu jim ve skutečnosti spíše bránila v procesu přizpůsobení se. Je však potřeba si také uvědomit, že z 38% celkového počtu obyvatel, která žije na venkově, pouze 10% se živí hlavně, ale ne výhradně, zemědělstvím. Tři čtvrtiny venkovského obyvatelstva má jiný primární zdroj příjmu a obživy a ze zbývajících čtvrtiny, v nejlepším případě pouze polovina, se živí výhradně ze zemědělství. Skutečný počet rolníků-hospodářů není příliš velký. Problém je však v tom, že většina venkovského společenství si není vědoma předstíraného sociálního a ekonomického postavení a její tradiční političtí představitelé pro svůj vlastní prospěch činí vše, aby ve venkovském společenství zachovali tyto falešné představy a postoje.

Situace příjmů osob žijících na venkově, které se živí zemědělstvím, je horší, než situace osob žijících ve městě. Stále méně osob je schopna uživit sebe a svou rodinu pouze z výnosů ze zemědělství. Snížil se počet rodin, u kterých bylo zemědělství hlavním zdrojem příjmů. Pokles příjmů, snížení účasti státu, zvýšení nezaměstnanosti a rozdíly v příjmech vzbudily pocit ohrožení a pesimistického hodnocení budoucnosti hospodářské situace a života na venkově. Další problematickou oblastí je nízká úroveň vzdělání osob žijících na venkově. Nízká úroveň vzdělání osob žijících na venkově determinuje nadměrnou zásobu pracovní síly v zemědělství.

5. Závěr

Migrace je stará jako lidstvo samo. Lidé migrují od pradávna a důvody pro migraci mohou být různé, mohou to být například válečné nepokoje, hladomor, dále to mohou být také politické nebo ekonomické důvody. Migraci můžeme rozdělit na imigraci, emigraci a reemigraci. Tato práce je věnována emigraci, a konkrétně příčinám současné polské emigrace.

Hlavním cílem této práce bylo zjistit příčiny, které v současnosti vedou občany Polské republiky k učinění rozhodnutí emigrovat do zahraničí. Tento cíl se zdá být těžko splnitelný, poněvadž se dle mého názoru nedá zcela jednoznačně označit, co je jedinou konkrétní příčinou tohoto jevu. Domnívám se, že ve většině případů není příčina pouze jedna, ale impulsem pro emigraci je mnohdy více faktorů najednou.

Polsko je zemí s bohatou historií. Díky záborům v 19. století a díky světovým válkám ve století dvacátém lze hovořit o minulosti neklidné, což mělo v budoucnu silný vliv na formování politického systému, na stálost institucí, ustavení vlád, transformace a provádění reforem. Toto neklidné 19. a 20. století bylo impulsem pro první vlnu emigrace. V tomto historickém období se jednalo především o emigraci z politických důvodů a následně díky válkám a drancování došlo také na emigraci „za prací a chlebem“. V tomto období byla příčina zřejmá. Již tehdy začaly v cílových zemích vznikat komunity polských přistěhovalců.

Světové války se také silně podepsaly na polském hospodářství, hlavně první světová válka dostala polskou ekonomiku do hluboké krize. Také zemědělská produkce se ocitla v krizi, což byla pro Poláky a Polsko, jakožto zemědělský kraj, velmi komplikovaná situace. Po druhé světové válce, v období komunismu, emigrace nenabírala masový charakter, a to nikoliv z důvodu zlepšení situace v zemi, ale z důvodu téměř celkového uzavření hranic. Důvodem pro další masovou vlnu emigrace byla v 80. letech ekonomická krize, nedostatek potravin nutných k živobytí a každodenní fronty téměř na všechny produkty. Ukončení výjimečného stavu a částečné uvolnění hranic způsobilo další silnou vlnu emigrace, která byla pro Polsko zásadní a o to více tíživá, protože ze země emigrovali lidé mladí a vzdělaní.

Po pádu komunismu se ekonomická situace pomalu začíná zlepšovat, ale politická nestabilita a institucionální nestálost vedla k tomu, že ekonomika se

nevyvíjela takovým tempem, jako v ostatních zemích střední Evropy a potřebné reformy také nebyly provedeny včas.

Všechny výše zmíněné jevy mají vliv na současnou hospodářskou situaci v zemi, na úpadek zemědělství a tím tedy také na vysokou nezaměstnanost.

Cílem této práce bylo identifikovat národní a společenská specifika, která mohou být důsledkem toho, že Poláci v tak velké míře opouštějí svou rodnou zemi. Na základě poznatků sebraných pro tuto práci si dovoluji říci, že specifika jsou převážně ekonomického charakteru, jako například vysoká nezaměstnanost, krize v zemědělství a slabá ekonomika země. Ve spojení se silným zázemím v cílové zemi emigrace, v podobě početné polské komunity, mohou být tyto aspekty rozhodující pro emigraci.

Co je nejsilnější příčinou či důvodem pro emigraci se mi objasnit nezdařilo, ale dovoluji si tvrdit, že mix subjektivních důvodů emigranta vychází převážně z výše uvedených národnostních a společenských specifíků.

Na základě mnou položených podotázek ve druhé části této práce a na základě sebraných dat lze tvrdit, že současné události na politické scéně přímý vliv na emigraci nemají. Události na politické scéně však mají vliv na polskou ekonomiku a na to, že stále není na takové úrovni, jako v ostatních zemích západní Evropy, a tudíž má politická situace v Polsku nepřímý vliv i na emigraci. Hospodářská situace je tedy dle mých zjištění tím hlavním důvodem, proč obyvatelé Polska začínají zvažovat emigraci. Pro dokonání rozhodnutí emigrovat z Polska jsou zcela jistě důležitým faktorem existující silné sociální sítě. V téměř každé zemi lze najít polskou komunitu, díky které má imigrant zázemí pro nový začátek v nové zemi. Tyto sítě začaly být budovány s první emigrační vlnou v 19. století, jak popisují v kapitole 3.2.

Možnosti omezení pracovní migrace

Aby došlo k úbytku pracovní migrace, je potřeba vytvořit Polákům příležitosti rozvoje ve vlastní zemi, a aby nebyli nuceni migrovat za prací, nabídnout jiné vhodné alternativy řešení dané situace. Dopomoci by k tomu mohl boj s nezaměstnaností. Dalším důležitým aspektem je modernizace a rozvoj polské ekonomiky, reforma podnikového sektoru a podpora rozvoje venkova. Je nutné klást důraz na rozvoj vzdělání a vědy a zvýšit sílu sektoru služeb. K tomuto cíli může

posloužit likvidace byrokratických bariér, snadnější přístup k úvěrům a zachování vazeb s ostatními zeměmi po celém světě.

Od cest do zahraničí by mohl odradit také zahraniční kapitál, směřovaný do Polska. Vznikající nebo stávající podniky se zahraničním kapitálem obvykle nabízejí uspokojivou a dobře placenou práci. Polsko je pro zahraniční investory atraktivní zemí zejména z toho důvodu, že disponuje vysokým počtem kvalifikovaných pracovníků s poměrně nízkými finančními požadavky. V tomto ohledu Polsko obsazuje na pomyslném žebříčku čelní příčky v rámci Evropské unie.

Udržet pracovní sílu a zabránit odlivu talentů mohou také firmy. Nejúčinnějším způsobem jak tohoto stavu docílit, je zvýšení mezd a vytvoření takových podmínek, aby rozhodnutí o odchodu či o přetrvání v kraji bylo rovnocennou volbou. Zvýšení mezd a zlepšení pracovních podmínek je důležitým aspektem, nikoliv však jediným řešením. Neméně důležité je také to, aby firmy, a také stát, vyčlenily více prostředků na výzkum, vývoj a vědu. Úlohou zaměstnavatelů by měla být také úzká spolupráce se vzdělávacími institucemi.

K návratu a získání atraktivního zaměstnání mohou emigranty lákat také hospodářská opatření na úrovni vojvodství. Největší šanci získat migranty ze zahraničí zpět do regionu mají zejména ty oblasti, do kterých zahraniční investoři vložili velké investice.

V souhrnu lze vyvodit tyto závěry:

Mezi hlavní příčiny migrace bychom mohli zařadit nezaměstnanost a nedostatek nových pracovních pozic. Důležitým faktorem jsou také rozdíly v úrovni příjmů, touha dokázat si pracovat a žít v jiných podmínkách, získání nových zkušeností, budování profesní kariéry a také šance na lepší seznámení se s cizím jazykem, jinou kulturou a jinými zvyky. Bez významu také nezůstává nedostatek víry v možnost zlepšení situace v zemi.

Aby lidé mladí, mobilní, vzdělaní a nebojící se riskovat přestali v tak vysoké míře odjíždět do zahraničí na stálo, je potřeba vytvářet vhodné alternativy k tomuto procesu. Proti jevu „odlivu mozků“ by mohla účinně působit práce na modernizaci ekonomiky, snižování nezaměstnanosti, důraz na rozvoj tržního hospodářství, rozvoj vzdělání a vědy, podpora podnikání a zvýšení síly v sektoru služeb. Je nutné také klást důraz na zvýšení podpory rozvoje venkova a zemědělství, mezi jinými prostřednictvím snazšího přístupu k úvěrům a zlepšení systému sociální ochrany.

Literatura

Publikace

BEKSIĄK, J., GRUSZECKI, T., GRZEŁOŃSKA, U., PAPUZIŃSKA, J., ZOCHOWSKI, D. *Polska gospodarka w XX wieku. Eseje historyczno-ekonomiczne*. Wyd.1. Wydawnictwo Literatura, Łódź 2003

BURSZTA, Wojciech., SERWAŃSKI, Jacek. *Migracja-Europa-Polska*. Poznań : Zakład Badań Narodowościowych PAN, 2003

Główny Urząd Statystyczny. *Rocznik statystyczny województw 2012*. Zakład wydawnictw statystycznych, Warszawa 2012

GRABOWSKA-LUSIŃSKA, I., OKÓLSKI, M. *Emigracja ostatnia?*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, 2009

JASIECKI, K. *Postrzeżenie polskiej marki w krajach Unii Europejskiej*. Wyd 1. Warszawa: Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, 2004

KACZMARCZYK, Paweł. *Migracje zarobkowe Polaków w dobie przemian*. Wydanie 1. Warszawa : Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2005

KRZEMIŃSKI, I. *Wielka transformacja. Zmiany ustroju w Polsce po 1989*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Łośgraf, 2011

KUBÁT, M. *Vývoj a proměny státního zřídění Polska ve 20. století*. 1. vyd, Praha: Dokořán, 2006

KUBÁT, M. *Demokracie v Polsku. Politický systém Polské republiky (1989-2005)*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), ediční řada Politické systémy, 2005

MORAWSKI, W. *Sociologia ekonomiczna: problémy, teoria, empiria*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2001

MOURALOVÁ, M., GEISLER, H. *Komparativní přístupy při zkoumání veřejných politik*. In: *Současné metodologické otázky veřejné politiky*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2011

PACZKOWSKI, A. *Pół wieku dziejów Polski 1939-1989*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2005

PILCH, Andrzej. *Emigracja z ziem polskich w czasach nowożytnych i najnowszych (XVIII-XX w.)*. wyd 1. Warszawa: PWN, 1984

ROSZKOWSKI, Wojciech. *Historia Polski 1914-2004*. Wyd. 10. Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 2005

STAWICKA, M.K., NOGA, M. *Rynek pracy w Polsce*. Warszawa: CeDeWu, 2009.

STRMISKA, M, HLOUŠEK, V, KOPEČEK, L, CHYTILEK, R. *Politické strany moderní Evropy*. 1. vyd, Praha: Nakladatelství Portál, 2005

WILCZYŃSKI, W. *Polski przelom ustrojowy. Ekonomia epoki transformacji*. Wyd.1. Poznań: WSB, 2005

Internetové zdroje

Bryk – strefa wiedzy
<http://www.bryk.pl/>

DRBOHLAV, D., UHEREK, Z. *Reflexe migračních teorií*. [online]. [cit. 2010-05-17]. Dostupné z: <http://web.natur.cuni.cz/ksgrrek/illegal/clanky/Uherek-Teorie.pdf>

eGospodarka.pl
<http://www.egospodarka.pl/>

Evropská komise
ec.europa.eu

Główny urząd statystyczny
www.stat.gov.pl

HENIG, David. *Migrace*. [online]. [cit. 2010-09-20]. Dostupné z: <http://www.caat.cz/publikace/prehledove-studie/44-prehledove-studie/149-migrace>

JANKŮ, K. *Moderní migrace. Stěhování se zvláštním významem*. [online]. 2006. [cit. 2010-09-20]. Dostupné z: http://aa.ecn.cz/img_upload/79a33131c9c4293e0fcef50bfa263ef/KJanku_Moderni_migracestehovanisezvlastnimvyznamem.pdf. ISSN 1214-813X.

KASZKUR, Iga. *Raport "Polskie fale emigracyjne XIX i XX wieku"*. [online]. [cit. 2013-04-02]. Dostupné z: http://www.startwkariere.pl/index.php?a=emigracja_historycznie

Konflikty.pl, Portal historyczno-militarny
<http://www.konflikty.pl/>

Lubelskie
<http://www.lubelskie.pl>

Metodický portál
<http://clanky.rvp.cz/clanek/o/g/9445/SOUODOBE-POZNATKY-A-TEORETICKE-PRISTUPY-K-MIGRACI.html/>

Migraceonline.cz
www.migraceonline.cz

Międzynarodowy Przegląd Polityczny

<http://www.mpp.org.pl/>

Ministerstvo práce a sociálních věcí
www.mpsv.cz

Ministerstvo vnitra České republiky
www.mvcr.cz

Ministerstwo gospodarki
<http://www.mg.gov.pl>

NAKONIECZNA-KISIEL, H. *Nowe zjawiska w polsko-niemieckiej wymianie handlowej*. [online]. c2005[cit. 2013-04-26]. Dostępne z:
http://www.wneiz.pl/nauka_wneiz/sip/sip18-2010/SiP-18-7.pdf

Newsweek.pl
<http://www.newsweek.pl/>

OFICJALNY PORTAL PROMOCYJNY RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
<http://www.poland.gov.pl/>

Polityka.pl
<http://www.polityka.pl/>

PRUS, Piotr. *Współczesne problemy rolnictwa i obszarów wiejskich w Polsce*. Katedra Ekonomiki i Doradztwa w Agrobiznesie, Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy, Bydgoszcz.[online].Dostępne na:
http://www.wne.sggw.pl/czasopisma/pdf/PRS_2008_T5%2820%29_s133.pdf

Rzeczpospolita Ekonomia
<http://ekonomia.rp.pl/>

SAKSON, Andrzej. *Migracje w XX wieku*. [online]. [cit. 2013-03-25]. Dostępne z:
<http://jazon.hist.uj.edu.pl/zjazd/materialy/sakson.pdf>

Samorząd Województwa Mazowieckiego
<http://www.mazovia.pl/>

Serwis
www.wielkopolska-region.pl <http://www.wielkopolska-region.pl>

Sociologický ústav AV ČR
<http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=253&lst=1>

Wprost
<http://www.wprost.pl/>

Wrota Warmii i Mazur, Regionalny Portal Informacyjny
<http://wrota.warmia.mazury.pl/>

Přílohy

Seznam příloh

Příloha č. 1: Nevětší diaspory ve světě

Příloha č. 2: Polská diaspora ve světě

Příloha č. 3: Míra nezaměstnanosti v období 1990 – 2013 (registrovaná nezaměstnanost)

Příloha č. 4: Polsko a rozdělení na vojvodství

Příloha č. 1:**Největší diaspory ve světě**

Národ	Populace v zemi [mil]	Diaspora[mil]	% populace mimo zemi	Celkem[mil]
Irové	~3,5	~16,0	80	~20,0
Židé	~4,5	~13,0	75	~18,0
Ormianie	~3,0	~6,0	66	~10,0
Albánci	~3,5	~3,5	50	~7,0
Portugalci	~10,0	~5,5	35	~15,5
Poláci	~40,0	~20,0	33	~60,0
Řekové	~10,5	~5,0	30	~16,0
Maďaři	~9,0	~4,5	30	~15,0
Italové	~52,0	~22,0	30	~75,0
Rusové	~118,0	~27,0	20	~145,0
Ukrajinci	~37,0	~9,0	20	46,0
Číňané	~1100,0	~30,0	3	~1130,0

Příloha č. 2:**Polská diaspora ve světě (odhad z roku 2007)**

Země	Počet Poláků	Počet Poláků podle oficiálních statistických dat (% celkové populace, rok sčítání)
Afgánistán	100	
Albánie	50	
Alžírsko	250	
Andora	10	
Angola	50	
Saudská Arábie	100	
Argentina	450 000	
Arménie	1 200	
Austrálie	200 000	
Rakousko	55 000	
Ázerbájdžán	1 000	
Bahrajn	130	

Bangladéš	20	
Belgie	70 000	
Bělorusko	900 000	396 000 (3,9%, 1999)
Bolívie	500	
Bosna a Hercegovina	350	
Brazílie	1 800 000	
Bulharsko	2 600	
Chile	10 000	
Čína	300	
Chorvatsko	2 400	567 (<0,001%, 2001)
Kypr	500	
Česká republika	100 000	51 968 (0,5%, 2001)
Dánsko	20 000	
Dominikánská republika	100	
Egypt	600	
Ekvádor	100	
Estonsko	5 000	2 193 (0,1%, 2000)
Etiopie	100	
Finsko	5 000	
Filipíny	100	
Francie	1 050 000	
Ghana	100	
Řecko	50 000	
Gruzie/Abcházie	6 000	
Guyana	100	
Guatemala	100	
Španělsko	45 000	
Holandsko	60 000	
Honduras	100	
Indie	100	
Indonésie	100	
Irák	100	
Irán	100	
Irsko	80 000	okresowo 250 tys.
Island	7 000	
Izrael	4 000	
Japonsko	600	
Jemen	50	
Jordánsko	250	
Kamerun	100	
Kanada	900 000	
Kazachstán	100 000	
Keňa	100	

Kyrgyzstán	1 400	
Kolumbie	3 000	
Kongo	100	
Jižní Korea	100	
Severní Korea	11	
Kostarika	200	
Kuba	150	
Kuvajt	250	
Libanon	700	
Libye	350	
Lichtenštejnsko	10	
Litva	300 000	235 000 (6,7%, 2001)
Lucembursko	3 000	
Lotyšsko	75 000	60 416 (2,5%, 2000)
Makedonie	600	162 (<0,001%, 2000)
Madagaskar	80	
Malajsie	100	
Malta	30	
Maroko	500	
Mauretánie	100	
Mexiko	10 000	
Moldávie	10 000	
Monako	100	
Mosambik	10	
Německo	2 000 000	
Nikaragua	100	
Nigerie	100	
Norsko	18 000	
Nový Zéland	6 000	
Panama	200	
Papua Nová Guinea	20	
Paraguay	10 000	
Pákistán	50	
Peru	5 000	
Portugalsko	3 000	
Jihoafrická republika	35 000	
Rusko	300 000	95 000 (<0,001%, 1989)
Rumunsko	10 000	
Rwanda	100	
Senegal	100	
Srbsko a Černá Hora	1 200	
Singapur	200	
Slovensko	10 000	

Slovensko	200	
USA	10 600 000	9 292 875 (3,3%, 2000)
Súdán	100	
Sýrie	600	
Švýcarsko	20 000	
Švédsko	100 000	
Tádžikistán	2 000	
Thajsko	100	
Tajvan	100	
Tanzanie	100	
Tunisko	500	
Turecko	1 000	
Turkmenistán	5 000	
Uganda	100	
Ukrajina	900 000	144 100 (0,003%, 2001)
Uruguay	10 000	
Uzbekistán	5 000	
Vatikán	50	
Venezuela	4 000	
Maďarsko	20 000	
Velká Británie	500 000	
Vietnam	100	
Itálie	100 000	
Pobřeží slonoviny	100	
Zambie	100	
Zimbabwe	800	
Spojené Arabské Emiráty	3 000	

* Údaje vycházejí z aktuálních odhadů polských organizací, velvyslanectví Polska, z publikací o přistěhovalectví a z národních sčítání lidu, a zahrnují země, kde je minimálně 10 Poláků. Podle nejnovějších dat činí počet obyvatel polské národnosti žijící mimo území Polska kolem 35%, to je kolem 21 mil.; 39 mil. Poláků žije v Polsku. Vypracování tabulek: Michael Pieslak, zdroj: <http://www.wspolnota-polska.org.pl>

Příloha č. 3: Míra nezaměstnanosti v období 1990 – 2013 (registrovaná nezaměstnanost)

	Leden	únor	březen	duben	květen	červen	červenec	srpen	září	říjen	listopad	prosinec
2013	14,2	14,4	14,3									
2012	13,2	13,4*	13,3	12,9	12,6	12,3*	12,3	12,4	12,4	12,5	12,9	13,4
2011	13,1	13,4	13,3	12,8	12,4	11,9	11,8	11,8	11,8	11,8	12,1	12,5
2010	12,9	13,2	13,0	12,4	12,1	11,7	11,5	11,4	11,5	11,5	11,7	12,4
2009	10,4	10,9	11,1	10,9	10,7	10,6	10,7	10,8	10,9	11,1	11,4	12,1
2008	11,5	11,3	10,9	10,3	9,8	9,4	9,2	9,1	8,9	8,8	9,1	9,5
2007	15,1	14,8	14,3	13,6	12,9	12,3	12,1	11,9	11,6	11,3	11,2	11,2
2006	18,0	18,0	17,8	17,2	16,5	15,9	15,7	15,5	15,2	14,9	14,8	14,8
2005	19,4	19,4	19,2	18,7	18,2	18,0	17,9	17,7	17,6	17,3	17,3	17,6
2004	20,6	20,6	20,4	19,9	19,5	19,4	19,3	19,1	18,9	18,7	18,7	19,0
2003	20,6	20,7	20,6	20,3	19,8	19,7	19,6	19,5	19,4	19,3	19,5	20,0
2002												
a)	18,1	18,2	18,2	17,9	17,3	17,4	17,5	17,5	17,6	17,5	17,8	18,0
b)	20,1	20,2	20,1	19,9	19,2	19,4	19,4	19,5	19,5	19,5	19,7	20,0
2001	15,7	15,9	16,1	16,0	15,9	15,9	16,0	16,2	16,3	16,4	16,8	17,5
2000	13,7	14,0	14,0	13,8	13,6	13,6	13,8	13,9	14,0	14,1	14,5	15,1
1999	11,4	11,9	12,0	11,8	11,6	11,6	11,8	11,9	12,1	12,2	12,5	13,1
1998	10,7	10,6	10,4	10,0	9,7	9,6	9,6	9,5	9,6	9,7	9,9	10,4
1997	13,1	13,0	12,6	12,1	11,7	11,6	11,3	11,0	10,6	10,3	10,3	10,3
1996	15,4	15,5	15,4	15,1	14,7	14,3	14,1	13,8	13,5	13,2	13,3	13,2
1995	16,1	15,9	15,5	15,2	14,8	15,2	15,3	15,2	15	14,7	14,7	14,9
1994	16,7	16,8	16,7	16,4	16,2	16,6	16,9	16,8	16,5	16,2	16,1	16,0
1993	14,2	14,4	14,4	14,4	14,3	14,8	15,4	15,4	15,4	15,3	15,5	16,4
1992	12,1	12,4	12,1	12,2	12,3	12,6	13,1	13,4	13,6	13,5	13,5	14,3
1991	6,6	6,8	7,1	7,3	7,7	8,4	9,4	9,8	10,5	10,8	11,1	12,2
1990	0,3	0,8	1,5	1,9	2,4	3,1	3,8	4,5	5,0	5,5	5,9	6,5

Míra nezaměstnanosti se vypočítává na základě údajů, mezi jinými týkající se také soukromých firem (jako osoby ekonomicky aktivní) odhadovaných na základě výsledků sčítání lidu:

- Do roku 1995 Sčítání lidu 1988
- Od roku 1996 do roku 2002 (varianta A) Zemědělské sčítání lidu 1996
- Od roku 2002 (varianta B) Národní sčítání lidu, domů a bytů, a Zemědělské sčítání lidu 2002
- Od prosince 2010 Zemědělské sčítání lidu 2010

*Označuje, že po publikování byly tyto údaje upraveny

Příloha č. 4: Polsko a rozdělení na vojvodství

